

This project is funded by the
European Union

EDUKIMI PËR MEDIAN DHE INFORMIMIN

Materiale dhe mjete për mësuesit

(Draft)

Ky aktivitet organizohet në kuadrin e projektit “Ndërtimi i Besimit në Media në Europën Juglindore dhe në Turqi, Faza e Dytë”, të financuar nga BE dhe UNESCO.

Tabela e përmbajtjes:

I.	Qytetaria, liria e shprehjes dhe e informimit	3
-	<i>Të kuptojmë edukimin për median dhe informimin – një këndvështrim</i>	
-	<i>EMI dhe pjesëmarrja qytetare</i>	
-	<i>Ndërveprimi i medias me ofruesit e tjerë të informacionit</i>	
-	<i>EMI, mësimdhënia dhe të mësuarit</i>	
II.	Lajmet, media dhe etika e informimit.....	22
-	<i>Gazetaria dhe shoqëria</i>	
-	<i>Liria, etika dhe llogaridhënia</i>	
-	<i>Cilat janë kriteret për eksplorimin e lajmeve</i>	
-	<i>Zhvillimi i procesit të lajmeve</i>	
III.	Gjuha në media dhe informim.....	33
-	<i>Leximi i teksteve të medias dhe informacioneve</i>	
-	<i>Mjeti dhe mesazhi: lajmet e transmetuara përmes radios dhe tv, si dhe ato përmes materialeve të shtypura</i>	
-	<i>Gjinitë e filmit dhe skenari</i>	
IV.	Reklama.....	40
-	<i>Reklama, të ardhurat dhe rregullimet</i>	
-	<i>Lajmërimet për publikun</i>	
-	<i>Reklama dhe procesi krijues</i>	
-	<i>Reklammat dhe arena politike</i>	
V.	Media e re dhe e vjetër.....	52
-	<i>Nga media tradicionale në teknologjitë e medias së re</i>	
-	<i>Përdorimi i teknologjive të medias së re, komunikimi digjital dhe masmedia</i>	
-	<i>Përdorimi i mjeteve ndërvepruese multimediale, duke përfshirë lojërat digjitale në klasë</i>	
VI.	Mundësitë dhe sfidat e internetit	61
-	<i>Të rinjtë në botën virtuale</i>	
-	<i>Sfidat dhe rreziqet në botën virtuale</i>	
VII.	Edukimi për informimin dhe aftësitë për bibliotekat.....	72
-	<i>Koncepti i edukimit për informim dhe zbatimi i tij</i>	
-	<i>Mjedisi i të mësuarit dhe edukimi për informim</i>	
-	<i>Edukimi për informimin digjital</i>	

MODULI 1: QYTETARIA, LIRIA E SHPREHJES DHE E INFORMIMIT, SIGURIMI I INFORMACIONIT, DISKUTIMI DEMOKRATIK DHE TË MËSUARIT GJATË GJITHË JETËS

‘Nëse do të ishte e mundur të përcaktonim në përgjithësi misionin e arsimit, do të thoshim që qëllimi i tij themelor është të sigurojë që nxënësit të përfitojnë nga të mësuarit përmes rrugëve që u mundësojnë atyre të marrin pjesë plotësisht në jetën publike, komunitare dhe ekonomike.

HYRJJE

Zhvillimi i shpejtë i medias dhe i teknologjive të informimit dhe komunikimit (TIK) dhe harmonizimi i komunikimit dhe informimit e bën të domosdoshme që edukimi për median dhe informimin (EMI) të jetë jetësor për fuqizimin e njerëzve. EMI është bërë kusht i domosdoshëm për të lidhur së bashku TIK për edukimin dhe nxitjen e sigurimit të barabartë të informacionit të informacionit dhe dijeve. Shoqëritë në të cilën jetojmë sot drejtohen nga informacioni dhe dijet. Ne nuk mund t’i shpëtojmë pranisë së kudondodhur të medias dhe të gjitha formave të teknologjive të informimit dhe komunikimit dhe rolit që ato luajnë në jetët tona personale, ekonomike, politike dhe shoqërore. Për këtë arsye, është e qartë nevoja për forma të reja të kompetencave për njerëzit (njohuri, aftësi dhe qëndrime) të cilat do t’i ndihmojnë ata të marrin pjesë me efektivitet dhe të jenë të suksesshëm në të gjitha fazat e jetës në shoqëritë e informacionit dhe të dijes. Kjo ka bërë që EMI të bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm për të mësuarit dhe mësime të mëtejshme.

Media dhe ofruesit e tjerë të informacionit janë shumë të rëndësishëm për demokracinë dhe mirëqeverisjen, si platformë për diskutimin demokratik dhe si ofrues të informacionit dhe të dijes. Që media të mbështesë demokracinë, qytetarët duhet të kuptojnë si ta përdorin atë në mënyrë kritike, si të interpretojnë informacionin e marrë, duke përfshirë përdorimin e metaforave, të ironisë dhe të mënyrës në të cilën historitë dhe ngjarjet modelohen për të sugjeruar disa kuptime. Si qytetarë, njerëzit kanë nevojë për kompetenca të veçanta (njohuri, aftësi dhe qëndrime) për t’u marrë me median dhe, në fund, me proceset e tyre politike dhe qeverisjen, si dhe për të përdorur me efektivitet burimet e medias, të bibliotekave, të arkivave dhe të ofruesve të tjerë. EMI ofron një grupim të nevojshëm të kompetencave për shek. 21-të.

Edukimi tradicional duhet të ripërcaktohet në shumë aspekte. Sot nuk mjafton vetëm zotërimi i aftësisë për të lexuar, për të shkruar dhe për të kryer llogaritje matematikore. Ndonëse këto aftësi nuk duhet të nënvlerësohen, përfshirja e EMI në kurrikul do të thotë që të rinjtë duhet të kuptojnë funksionet e medias dhe të ofruesve të tjerë të informacionit dhe të kërkojnë, të vlerësojnë, të përdorin dhe të krijojnë informacion për të përmbushur synimet e tyre personale, shoqërore, profesionale dhe arsimore.

Ata duhet të zotërojnë aftësitë bazë për të menduarit kritik, për t’i analizuar dhe për t’i përdorur për të shprehur veten, për t’u bërë nxënës të pavarur, prodhues, qytetarë të mirinformuar, profesionistë dhe për të marrë pjesë në qeverisjen dhe proceset demokratike të shoqërive të tyre.

Ky modul është ndërtuar mbi tre shtylla: *të menduarit kritik, vetëshprehja dhe pjesëmarrja*.

Moduli e trajton EMI të rëndësishëm dhe të ndërthurur me një larmi lëndësh dhe fushash dhe do të përpiqet t'u japë përgjigje pyetjeve të tilla si:

- Ç'është informimi? Ç'është media? Përse duhet të mësohet për ta? Përse janë të rëndësishëm?
- Çfarë është edukimi për median?
- Çfarë është edukimi për informimin?
- Përse është i nevojshëm një edukim për median dhe informimin?

Në këtë modul, EMI trajtohet si një proces i mësimdhënies dhe i të mësuarit dhe jo thjesht si një lëndë më vete. Për këtë arsye, ai do t'i njohë mësuesit me çështjet dhe konceptet themelore të fushës, të cilat do të trajtohen më në hollësi në modulet e tjera, duke u ofruar atyre mundësinë të kuptojnë ndryshimin ndërmjet "*mësimdhënies rreth*" dhe "*mësimdhënies përmes*" edukimit për median dhe informimin.

Qëllimi është që mësuesit të arsimohen në fushën e medias dhe informimit dhe të zhvillojnë kompetencat dhe aftësitë e nevojshme për integrimin e EMI në kurrikulën e arsimit parauniversitar.

TEMA 1: TË KUPTOJMË EDUKIMIN PËR MEDIAN DHE INFORMIMIN – NJË KËNDVËSHËTRIM

Çështjet kryesore

- Përcaktimi i informimit dhe medias.
- Eksplorimi i rëndësisë së ofruesve të medias dhe i ofruesve të tjerë të informimit.
- Përshkrimi i rezultateve kryesore të të mësuarit të edukimit për median dhe informimin.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të këtij moduli mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të identifikojnë rezultatet kryesore të të mësuarit dhe elementet e edukimit për median dhe informimin.
- Të përshkruajnë edukimin për median dhe informimin dhe rëndësinë e tij për jetën e nxënësve dhe mësuesve të sotëm.
- Të eksplorojnë rolin e medias dhe të ofruesve të tjerë të informimit si bibliotekat, arkivat dhe internetin.
- Të eksplorojnë rolet e medias dhe të ofruesve të informacionit në një larmi tekstesh.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

ROLET E SHUMËFISHTA TË MEDIAS

Media luan role të ndryshme në proceset e informimit dhe të komunikimit në shoqëri. Në kuadrin e qëllimeve të kurrikulës së edukimit për median dhe informimin, këto përkufizohen (pavarësisht nga natyra e teknologjive të përdorura) si burime të informacioneve aktuale dhe të besueshme, të krijuara përmes proceseve që përcaktohen nga vlerat e gazetarisë ndërkohë që përgjegjshmëria botuese lidhet me një organizatë ose person juridik.

Në rolet e saj të shumëfishta, media:

- Vepron si kanal i informimit dhe i njohurive përmes të cilave qytetarët komunikojnë me njëri-tjetrin dhe marrin vendime të mirinformuara/mirëmenduara.
- Lehtëson debatet e informuara ndërmjet aktorëve të ndryshëm social.
- Na ofron atë që ne dëshirojmë të dimë për botën, përtej përvojës sonë të drejtpërdrejtë.
- Përbën mjetin me anë të së cilës shoqëria mëson për vete dhe ndërton ndjenjën e përkatësisë në një komunitet
- Funkcionon si vëzhgues ndaj qeverisë në të gjitha format e ekzistencës së saj, duke nxitur transparencën në jetën publike dhe analizën publike të atyre me pushtet, përmes denoncimit të korrupsionit, keqadministrimit etj.

- Është lehtësuese e proceseve demokratike dhe një ndër garantuesit e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme.
- Është mjet për shprehjen dhe kohezionin kulturor brenda dhe ndërmjet kombeve. Funkcionon si mbrojtës dhe aktor shoqëror, ndërkohë që respekton vlerat pluraliste.

BURIMI I INFORMACIONIT

Përdorimi i duhur i informacionit të ofruar nga media dhe ofruesit e tjerë të informacionit varet nga aftësitë e njerëzve për të kuptuar nevojat e tyre për informacion dhe për të gjetur, për të marrë dhe për të vlerësuar cilësinë e informacionit që ata zotërojnë. Sot ekziston larmi e jashtëzakonshme dhe përzgjedhje e larmishme e materialit informativ, e përmbajtjes dhe e burimeve ekzistuese, veçanërisht në internet, të cilat ndryshojnë në shkallën e saktësisë, të besueshmërisë dhe në vlera. Përveç kësaj, informacioni ekziston në forma të ndryshme e të larmishme (si tekst, pamje, në letër, në formë elektronike etj.) të cilat mund të sigurohen përmes portaleve të ndryshme, përmes bibliotekave reale, përmbledhjeve të dokumentarëve, arkivave etj. Megjithatë, faktori më i rëndësishëm mbetet fakti që cilësia e këtij informacioni luhetet nga “shumë i mirë” në “shumë i keq”.

Përpara se vlerësojmë burimet e informacionit, është e rëndësishme të mendojmë për qëllimin e informacionit. Kjo do të na ndihmojë të identifikojmë burimet e besueshme të informacionit dhe t’u përgjigjemi pyetjeve të tilla si:

- Cili burim ose lloj burimi do të ishte më i besueshëm për sigurimin e informacionit në lidhje me një çështje të veçantë?
- Cilat burime ka të ngjarë të jenë më të ndershme, më objektive, pa motive të fshehta dhe që dëshmojnë cilësinë e tyre?

Ne mund të mendojmë edhe për informacionin e ruajtur nga media dhe ofruesit e tjerë të tij të cilët:

- Informojnë
- Edukojnë
- Lehtësojnë proceset e të mësuarit dhe të mësimdhënies
- Sigurojnë të gjitha llojet e informacionit (shpesh herë pa pagesë, të besueshëm dhe pa kufizime)
- Shërbejnë si portë hyrje drejt informacionit
- Nxisin vlerat universale dhe të drejtat civile si liria e shprehjes dhe e informimit
- Shërbejnë si kujtesë kolektive e shoqërisë
- Mbledhin informacion
- Ruajnë trashëgiminë kulturore
- Zbavitin

VEPRIMTARI

- Eksploroni median për të gjetur burime ose tekste që janë shembuj të funksioneve të renditura më sipër. Identifikoni tekste që ilustrjnë këto role në nivel vendor, kombëtar ose ndërkombëtar.
- Eksploroni bibliotekat publike dhe ato institucioneve arsimore ose burime të tjera të cilat ofrojnë informacione për demokracinë, për pjesë të tjera të botës, për kultura të ndryshme, për jetën shoqërore dhe ekonomike etj. Eksploroni çështje të tilla si:
 - Kush vendos për nivelin e burimeve që duhet t'u shpërndahen bibliotekave?
 - Kush vendos për librat që duhet të jenë pjesë e bibliotekës dhe për ato që duhet të përjashtohen?
 - Cilët janë librat që vlerësohen më të rëndësishëm se të tjerët?
 - A i shërbejnë libraritë qëllimit të tyre?
- Media luan rol të rëndësishëm në zhvillimin e një vendi. Diskutoni se si kufizimet e tepruara që i imponohen medias mund të pengojnë median në përmbushjen e këtij misioni. Mendoni për përmbajtjen e medias në vendin tuaj. Sa pikëpamje të ndryshme për zhvillimin e vendit dhe për interesat kombëtare mund të gjeni dhe në cilin këndvështrim?
- Kërkoni në internet për ngjarje që lidhen me shkatërrimin e qëllimshëm të bibliotekave, muzeve, arkivave ose të disa librave të veçantë për shkak të luftërave, konflikteve etnike etj. Sigurisht, në lidhje me këtë çështje, mësuesit mund të mos jenë ndeshur më parë me aftësitë e nevojshme për t'iu përgjigjur këtyre pyetjeve kështu që mos shpenzoni më shumë kohë me këtë çështje, por kaloni në pyetje të tjera.
 - Si mund të ndikojë shkatërrimi i medias, i librarive, arkivave e i ofruesve të tjerë të informacionit, të burimeve dhe i shërbimeve të ofruara nga këto institucione tek njerëzit, tek historia dhe kultura e tyre?
- Çfarë është informimi publik. Kërkoni si trajtohet informimi publik nga dy institucione qeveritare në vendin tuaj. Diskutoni për përshtatshmërinë (ose mungesën) e informacionit të ofruar nga këto institucione.
 - A ekzistojnë politika kombëtare që rregullojnë mënyrën e të bërit publik të një informacioni?
 - A ekzistojnë ligje për të drejtën e informacionit në vendin tuaj? A zbatohen ato?
 - Cilat janë të drejtat e qytetarëve të përmendura në nenin 19 të DUDNJ?
- Duke u bazuar në përgjigjet e siguruar nga veprimtaria e sugjeruar më sipër, tregoni rezultatet nga edukimi për median dhe informimin (çfarë duhet të dijë dhe të jetë i

aftë të bëjë personi i arsimuar në fushën e medias dhe informimit?). Cila është përmbajtja e secilit prej koncepteve?

- Bëni një listë të mediave që janë të pranishme në jetën e përditshme të nxënësve dhe të mësuesve.
 - Cili është roli dhe funksioni i secilës prej medieve.
 - Çfarë kuptoni me fjalën “i arsimuar” në fushën e medias dhe të informimit. Cilat janë njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet e nevojshme?
- Mbani një ditar (për një ditë) në të cilin të shënoni ndërveprimin tuaj me median dhe ofruesit e tjerë të informacionit si ofruesit publik dhe privat të informacionit të internetit.
 - Cilat janë modelet e përdorimit që shfaqen në mënyrën se si ju e përdorni median dhe ofruesit e tjerë të informacionit?
 - Sa orë shpenzoni me median dhe teknologjinë si interneti, TV, radio?
 - Cili është roli që këto media dhe ofrues të tjerë të informacionit luajnë në jetën tuaj?
- Rendisni shembujt e medias dhe të ofruesve të tjerë të informacionit që janë të pranishëm në mjedisin ndërmjet shkollës dhe vendit ku banoni.
 - Cilët prej këtyre roleve të renditura më sipër ilustrojnë këta shembuj?
- Përfytyroni një ditë pa media, biblioteka, arkiva, internet, telefona. Po kështu, pa gazeta, revista, radio, TV. Analizoni çfarë do t’i ndodhte qytetarëve në një situatë të tillë:
 - Si do të informoheshin ata tani:
 - Si do të komunikonin ngjarjet, faktet, lajmet?
 - Çfarë do të ndodhte me vendimet e jetës së përditshme?
 - Çfarë do t’ju mungonte juve më shumë?
 - Çfarë do të humbiste shoqëria nga një situatë e tillë?
 - Shkruani një letër redaksisë me përfundimet tuaja për vlerën e medias dhe të informimit në një shoqëri demokratike.

RËNDËSIA E EMI PËR QYTETARËT

Edukimi për median dhe informimin sjell së bashku disiplina dhe lëndë që më parë kanë qenë të ndara. EMI synon t'u japë njerëzve mundësinë të kuptojë rëndësinë e medias dhe të ofruesve të tjerë të informimit për të qenë në gjendje:

- Të marrin vendime të mirëmbuara
- Të mësojnë për botën përreth tyre
- Të ndërtojnë ndjenjën e përkatësisë në një komunitet
- Të ruajnë diskutimet publike
- Të përfshihen në të mësuarit gjatë gjithë jetës

EMI duhet të nxisë qytetarët të bëhen prodhues aktivë të informacionit dhe krijues të produkteve të medias dhe të informimit, si dhe mendimtarë kritikë. EMI duhet t'i nxisë ata të përdorin median tradicionale dhe të re për të shprehur veten, për të nxitur aftësinë krijuese dhe për pjesëmarrje më të madhe në demokracinë e vendit dhe në rrjetin ndërkombëtar të informimit.

VEPRIMTARI

- Merrni parasysh karakteristikat e EMI të përshkruara më sipër dhe
 - Diskutoni për secilën prej tyre
 - Shkruani çfarë nënkuptojnë ato për ju
 - A mendoni se përshkrimi në fjalë është i plotë?
 - Çfarë mendoni se duhet të plotësohet në të?
- Shqyrtoni termat e mëposhtëm në lidhje me literaturat e ndryshme që lidhen me EMI dhe që përdoren nga aktorë të ndryshëm kudo:
 - Edukimi për median
 - Edukimi për bibliotekat
 - Edukimi për kompjuterin
 - Edukimi për lirinë e shprehjes
 - Edukimi për përdorimin e internetit
 - Edukimi për botën digjitale
 - Edukimi për lajmet
 - Edukimi për kinemanë
 - Edukimi për lojërat
- Kërkoni përcaktimet e ndryshme të secilit term/koncept, duke përdorur internetin ose një bibliotekë.
 - Çfarë vëzhgoni në marrëdhëniet ndërmjet termave ose koncepteve të veçanta të EMI?
 - Përshkruani shkurtimisht mendimin tuaj për harmonizimin e edukimit për median dhe edukimin për informimin.

TEMA 2- EMI DHE PJESEMARRJA QYTETARE

Kohëzgjatja 2 orë

ÇESHTJET KRYESORE

- Funkcionimi i medias dhe i ofruesve të tjerë të informacionit
- Pritshmëritë e qytetarëve nga media dhe nga ofruesit e tjerë të informacionit
- EMI dhe rëndësia e tij për demokracinë dhe mirëqeverisjen
- Liria e shprehjes, pavarësia botuese e media, pluralizmi dhe larmia në media dhe ofruesit e tjerë të informacionit

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajnë funksionet e medias dhe të ofruesve të tjerë të informacionit në lidhje me të drejtën për informim dhe njohuri, për të shprehur veten dhe për të marrë pjesë në proceset demokratike.
- Të identifikojnë kushtet e nevojshme që media dhe ofruesit e tjerë të informimit të përmbushin funksionet e tyre.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Burimet e gazetarisë dhe të medias janë të rëndësishme në çdo shoqëri. Pa qytetarët dhe median e lajmeve nuk do të ekzistonin dritaret për të parë botën. Ne do të kishim pak mundësi për të mësuar atë që ndodh në bashkësinë ku jetojmë dhe në botën përtej përvojës sonë të drejtpërdrejtë. Faktorët kryesorë që duhet të respektojnë praktikatat e gazetarisë dhe duhet të jenë edhe pritshmëritë e qytetarëve janë:

- **Njohuritë e organizuara** - organizimi dhe bërja të kuptueshëm e informacionit kaotik si dhe të parit përtej qëndrimit zyrtar për të zbuluar interesat e veçanta.
- **Vërtetësia** – burimet e informacionit në media duhet të bëhen të qarta, për t'u dhënë mundësi qytetarëve të gjykojnë për rëndësinë e tyre, për besueshmërinë dhe njëanshmëritë e mundshme. Pyetjet e rëndësishme pa përgjigje duhet të shoqërohen me shpresat për t'u trajtuar së shpejti, veçanërisht nëse në lidhje me to ekzistojnë edhe kundërshti.
- **Interesi publik** – në punën e tyre gazetaret mund të bëjnë shumë për të rritur interesin e publikut, duke i pajisur qytetarët me informacionin e nevojshëm për të marrë pjesë në çështjet publike.
- **Pavarësia** – duhet të bëhet e qartë që debati qytetar duhet të zhvillohet mbi dhe përtej njëanshmërisë vetjake; komentuesit duhet të shqyrtojnë të “dyja anët e medaljes” (p.sh. të diskutojnë idetë me të cilat janë pro dhe kundër); gazetaret duhet të dëshmojnë të menduarit e pavarur në punën e tyre.

- **Mjedisi për kritikën publike dhe për zgjidhjen e problemeve** – media duhet të ofrojë disa kanale për të ndërvepruar me publikun (letra, e-maile, kontaktet telefonike ose forumet publike); qytetarët presin që media t’u sigurojë atyre hapësirën dhe kohën për të biseduar në gjuhën e tyre me të tjerët; më tej, ata presin përfaqësim më të gjerë e të dukshëm të pikëpamjeve dhe të vlerave në lajmet.
- **Përgjegjshmëria dhe llogaridhënia** – media duhet të mbikëqyrë të gjitha ata që ushtrojnë pushtet. Këtu përfshihen jo vetëm qeveritarët por edhe organizmat e rëndësishëm publikë dhe privatë; duke detyruar pushtetin të japë llogari, media ndihmon në informimin e mendimit komunitar.
- **Lajme të rëndësishme dhe proporcionale** – qytetarët kanë nevojë për njohuritë e duhura për çështje dhe prirje të rëndësishme; Lajmet nuk duhet të mbivlerësojnë ose të nënvlerësojnë natyrën e vërtetë të kërcënimeve dhe të rreziqeve.
- **Baraspesha ndërmjet të drejtës për jetë private dhe të drejtës për informacion** – qytetarët presin që profesionistët e medias të marrin parasysh e të respektojnë të drejtën e publikut për informacion dhe të drejtën e personit për jetë private.

E DREJTA PËR INFORMIM

E drejta për informim është një e drejtë themelore, si për demokracinë ashtu edhe për zhvillimin. Qytetarët kanë të drejtë për lirinë e fjalës dhe të drejtën për informacionin publik. Ky informacion është pronë e qytetarëve. Media dhe ofruesit e tjerë të informacionit duhet të ndihmojnë për të siguruar këtë të drejtë për çdo qytetar.

Roli i medias dhe i ofruesve të tjerë të informacionit po ndryshon me shpejtësi si rrjedhojë e përhapjes së teknologjisë. TIK i ofron informacionet dhe njohuritë në çast. Media dhe i ofruesit e tjerë të informacionit janë në gjendje të sigurojnë shërbime të reja dhe po bëhen më shumë se qendra burimore ose ofrues informacioni. Këto mundësi të reja ofrojnë edhe shanse për plotësimin më cilësor dhe të efektshëm të nevojave të qytetarëve për të mësuarit gjatë gjithë jetës, për kërkime dhe zbavitje dhe për të lidhur komunitetet me njeri-tjetrin.

Media dhe ofruesit e informacionin kanë disa funksione kryesore. Ata:

- Ofrojnë mundësinë për të përdorur burimet e informacionit pa kufizime raciale, gjinore, profesionale dhe fetare. Në mënyrë të veçantë, bibliotekat publike i ofrojnë këto shërbime falas.
- Mbrojnë privatësinë dhe fshehtësinë e lexuesit në lidhje me përmbajtjen e konsultuar në mjediset e tyre ose online.
- Sigurojnë përdorimin e burimeve të informacioneve të larmishme dhe të shumta, duke u bazuar në profesionalizëm dhe pa njëanshmëri politike, fetare ose morale.
- Mbledhin dhe ruajnë informacion për brezat e ardhshëm.

VEPRIMTARI

- Duke përdorur bibliotekat dhe burimet e internetit, kërkoni 5-10 histori lajmesh nga vendi ose bota të vitit të kaluar. Identifikoni se cila prej pritshmërive të renditura më sipër ndeshen në secilën histori.
 - Cilët janë elementët mbi bazën e të cilin i vlerësojmë si shembuj të efektshëm. Për ngjarjet që nuk i përmbushin pritshmëritë, sugjeroni ndryshimet e duhura.
- Shkruani një ese të shkurtër duke argumentuar detyrimet e lexuesit për të qenë të hapur ndaj lajmeve dhe jo me dëshirën paraprake për të përforcuar e justifikuar opinionet ekzistuese.
- Përzgjidhni një çështje ose ngjarje të trajtuar në median vendore dhe shqyrtojeni atë më në thellësi. Të jesh i arsimuar në fushën e medias dhe të informimit, do të thotë edhe që jesh i vetëdijshëm për kriteret që duhen përdorur për trajtimin e çështjeve të ndryshme, por edhe të kesh zotësinë për t'i zbatuar ato.
 - Sa përmbushen nga shembujt e medias vendore pritshmëritë e qytetarëve?
 - Cili është ndikimi që prodhojnë këto trajtime në komunitetin vendor?
 - Cili është roli që mund të luajë edukimi për median dhe informimin në mbështetje të qytetarëve?
- A e pranoni që qytetarët e mirinformuar janë më të aftë të marrin vendime dhe të marrin pjesë në një shoqëri demokratike? Përse? Shkruani një paragraf për të argumentuar opinionin tuaj.
- Diskutoni: Si shikohet dhe vlerësohet roli i informimit në shoqërinë tonë? Çfarë mendoni për marrëdhëniet ndërmjet informacionit dhe njohurive dhe për marrëdhëniet ndërmjet informacionit dhe pushtetit?

LIRIA E SHPREHJES, PAVARËSIA BOTUESE, PLURALIZMI DHE DIVERSITETI

Liria e informimit dhe e shprehjes qëndron në themel të edukimit për median dhe informimin. Në këtë kontekst, përdorimi i konceptit “liri e informimit” lidhet me garantimin e informimit publik. Informimi është kyçi për të kuptuar botën përreth nesh, aftësia jonë për të gjetur rolin tonë në të dhe zotësia për të përfituar nga burimet ekzistuese. Kur informacioni përqendrohet në duart e elitave, atëherë zotësia e publikut për të marrë vendime dhe për t’u njohur me vendimet cenohet pa masë. Një media etike dhe pluraliste mund të sigurojë transparencën, përgjegjshmërinë, llogaridhënien dhe shtetin e së drejtës. Media e pavarur e merr pushtetin nga përgjegjësia që tregon ndaj komunitetit të cilit i shërben.

LIRIA E SHPREHJES DHE SHTYPIT

Liria e shprehjes është liria për të shprehur dhe për të shkëmbyer pikëpamjet dhe opinionet pa pasur frikë nga kërcënimet dhe veprimet ndëshkuese. Liria e shprehjes është e drejtë themelore e njeriut. E drejta për lirinë e shprehjes mbron jo vetëm lirinë e fjalës, por edhe çdo akt të kërkimit, të marrjes dhe të përhapjes së informacionit ose të ideve, pavarësisht nga mjeti i përdorur për këtë qëllim. Liria e shtypit është kusht për këtë të drejtë, pasi i jep mundësi shprehjes së lirë të bëhet publike dhe, si e tillë, bëhet bazë për ndërtimin dhe mbështetjen e komunitetit. Liria e shprehjes mund të nxisë ndjenjën e përkatësisë në shoqëri, duke u dhënë mundësi individëve të shqyrtojnë dhe të shprehin mendime dhe opinione të ndryshme. Liria e shprehjes është pjesë integrale e përgjegjësisë qytetare dhe është thelbësore për të menduarit kritik. Kufizimet e lirisë së shprehjes lejohen vetën kur këto kufizime janë të domosdoshme për të mbrojtur lirinë e të tjerëve. Kufizimet, si ligjet që parandalojnë “të folurit që përmban urrejtje”, duhet të përcaktohen mirë për të shmangur keqpërdorimin e tyre.

PLURALIZMI I MEDIAS

Një sektor i medias pluraliste, ai që shënon platformat mediatike (shtypi, lajmet, online) vendore (kombëtare, vendore dhe komunitare) dhe këndvështrimet politike, e ndihmon shoqërinë të reflektojë më mirë për veten. Kur veprimet e medias shpërndahen në shumë duar, edhe opinionet e veçanta dhe jo sunduese mund të gjejnë një mjedis për t’u shprehur. Harmonizimi i efektshëm i mjeteve të medias vendore, kombëtare dhe ndërkombëtare mund t’u japë njerëzve mjetet për të marrë pjesë më proceset demokratike. Përhapja më e madhe e informacionit nga burime të larmishme dhe kundërshtarë kontribuon në mirëqenien e njerëzve. Ndërsa gazetat dhe agjencitë e lajmeve në pronësi të ndryshme, përgjithësisht, kritikojnë përmbajtjen e njëri-tjetrit, mediat e përqendruara dhe në pronësi të përbashkët janë larg kritikizmit të ndërsjellë dhe mund të çojnë në një media që vepron në fushën e reklamave dhe të mbështetjes.

GAZETARIA E PAVARUR

Gazetaria e pavarur nënkupton lirinë profesionale të besuar tek botuesit për të marrë vendime pa ndërhyrjen e pronarëve të medias ose të aktorëve të tjerë shtetërorë ose jo shtetërorë. Pavarësia botuese provohet, për shembull, kur një organizatë e medias shkruan artikuj që mund të mos pëlqehen nga pronarët ose autorët e reklamave.

VEPRIMTARI

- Përdorni burimet e internetit ose të bibliotekave për të bërë kërkime për pronësinë dhe kontrollin e kompanive të mëdha dhe të monopoleve të medias së sotme. Renditni pronat e tyre.

- Cili është ndikimi që kjo pronësi mund të ketë në përdorimin, zgjedhjen dhe lirinë e shprehjes?

Kërkoni për ligjet që rregullojnë pronësinë dhe kontrollin e medias në vendin ose në komunitetin tuaj.

- Vlerësoni rolin e mediave alternative ose të pavarura që veprojnë në komunitetin tuaj. Zgjidhni një prej shembujve dhe përshkruani karakteristikat kryesore që e bëjnë atë të pavarur.

- Cilat janë mënyrat në të cilat ajo u mundëson njerëzve të marrin pjesë në proceset demokratike? Në ç' drejtime ndryshon ajo nga mediat e zakonshme?

- Bëni një kërkim për organizatat e punës që mbështesin dhe nxisin lirinë e shprehjes ose mbrojnë gazetarët të tilla si Neni 19, Komiteti për mbrojtjen e gazetarëve, Gazetarë pa kufij ose OJF vendore dhe kombëtare. Përqendrohuni në punën e gazetarëve që mbështeten nga këto organizata dhe identifikoni elementet kryesore të punës së tyre për të cilën ia vlen të mbështeten.

- Diskutoni, përse qeveritë duhet të respektojnë të drejtën e medias për pavarësi botuese dhe, në mënyrë të veçantë, duhet të kufizojnë vendosjen e presioneve mbi median, në lidhje me lajmet e tyre dhe çështjet aktuale që trajtojnë. Në këtë kuadër, diskutoni për citatin e ish presidentit të Filipineve, Korason Akuino që çoi në transformimin e qeverisjes autokratike të vendit të tij në një demokraci:

“Koncepti i lirisë së shtypit ndërthuret aq ngushtë me demokracinë saqë një udhëheqës duhet të trajtojë me shumë kujdes çdo përpjekje për të imponuar edhe kufizimet ligjore mbi të. Rreziqet janë të mëdha, jo vetëm për reputacionin e tij si udhëheqës demokratik, por për virtytet dhe përkushtimin e tij ndaj demokracisë. Meqë prirja dhe shtysat drejt totalitarizmit janë të mëdha dhe meqë do të ketë gjithmonë servilë të gatshëm të ndihmonin dikë të ngushtonin kuptimin e demokracisë për të përfshirë larmi mëkatesh despotike”

- Shtriheni diskutimin për ndikimet e mundshme ndaj pavarësisë botuese dhe sugjeroni si mund të ndalohen këto ndikime.
- Diskutoni çfarë kuptoni me një përcaktim të ngushtë të ligjit.

TEMA 3 - NDËRVEPRIMI I MEDIAS ME OFRUESIT E TJERË TË INFORMACIONIT

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Si e komunikon media kuptimin
- Çështja e paraqitjes: Në ç'mënyrë media dhe ofruesit e tjerë të informacionit i paraqesin njerëzit, kulturat, pamjet, vendet etj.
- Roli i përdoruesve, i qytetarëve dhe i audiencës
- Përfshirja e medias përmes prodhimit të përmbajtjes që bazohet tek përdoruesi

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajnë konceptet kryesore që përdoren nga media dhe ofruesit e tjerë të informacionit.
- Të përshkruajnë se si zotërimi i këtyre koncepteve do të ndihmojë përdoruesit/qytetarët të ndërveprojnë në mënyrë kritike me median dhe me përdoruesit e tjerë të informacionit.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Për edukimin për median është e rëndësishme të kuptohet mënyra se si media ndërton tipologji të ndryshme të ngjarjeve, si e modelon informacionin që paraqet dhe cilat janë teknikat që përdor për të organizuar materialin që përndryshe do të ishte kaotik dhe i vështirë për t'u kuptuar. Për këtë arsye, është e rëndësishme për të kuptuar teknikat e ndryshme që përdoren nga mediat, kodet që përdorin dhe mënyrën si i interpretojnë ato. Po kështu, mund të jetë e rëndësishme të merret parasysh edhe kush e prodhon dhe e organizon materialin dhe sa veprues ose ndërveprues janë konsumatorët e medias dhe të informacionit – nëse perceptimet e tyre ndikojnë në mënyrën e paraqitjes së informacionit.

Për të kuptuar më mirë mënyrën e veprimit të medias dhe të ofruesve të tjerë të informimit, të mënyrës si ata e përçojnë informacionin, dhe si mund të përdoret, të paraqitet e të vlerësohet ai, duhet të shqyrtohen më nga afër fushat e mëposhtme, të cilat qëndrojnë në themel të moduleve të kurrikulës së EMI

GJUHA NË MEDIA DHE INFORMACION

- Në ç'mënyrë prodhuesit e një teksti mediatik përdorin teknikat ose mënyrat e ndryshme të paraqitjes së llojeve të ndryshme të informacionit për të komunikuar?
- Si identifikohen dhe si pranohen këto përdorime nga publiku i gjerë?
- Cilat janë kodet dhe rregullat ose “përbërësit kryesorë” ose gramatika e një mjete të veçantë?
- Një komentues i medias, Marshall McLuhan, shkruan: “Mjeti është mesazhi” që do të thotë që vetë mjeti – shkrimi, transmetimi, interneti – ndikon në mënyrën si ne kuptojmë botën.

- Si ndikon zgjedhja e media në llojin e informacionit që ne marrim?
- Si e modelon ajo mesazhin e transmetuar përmes medias?

PARAQITJA NË MEDIA DHE INFORMACIONI

- Shqyrtoni pamjet ose paraqitjet në media
- Analizoni pamjen ose tekstin në media
- Analizoni kontekstin
- Kush përfiton nga pranimi i paraqitjeve në media dhe ku humbet?
- Si ndikojnë këto pamje mënyrën si ne shohim veten dhe të tjerët?
- Si ndikojnë ato njohjen dhe të kuptuarit e botës përtej përvojës së drejtpërdrejtë me të?
- Si ndikojnë ato në pikëpamjen tonë për barazinë gjinore, fuqizimin e grave, jetesën e njerëzve me aftësi të kufizuar ose të pakicave etnike.
- Shqyrtoni shkallën në të cilën pasqyrohet në tekstet e medias pavarësia botuese.

PËRMBAJTA QË BAZOHET TE PRODHUESI/PËRDORUESI

Këtu mbahen parasysh:

- Kush i krijon testet e medias dhe të informacionit dhe përse?
- Lidhjet me të drejtën e komunikimit dhe të shprehjes për qytetarët dhe profesionistët
- Lidhjet me lirinë e shprehjes, qytetarinë aktive dhe edukimin për median dhe informimin
- Burimet (njerëzore, financiare, teknologjike etj.) dhe rregullat.

AUDIENCA SI QYTETARË DHE PËRDORUES/KONSUMATORË

- Audiencat e synuara dhe aktive.
- Qytetarët aktivë dhe përdoruesit/konsumatorët merren vesh për të kuptuarit e tyre, duke u bazuar në atë që sjellin në një tekst.
- Audiencat kanë pritshmëritë nga industritë e medias, duke u bazuar në transparencën, dhënien e llogarisë dhe ndershmërisë.
- Përdoruesit/konsumatorët kanë nevoja personale, ekonomike, sociale dhe kulturore për informacion.

QYTETARËT SI PËRDORUES/KONSUMATORË TË SHËRBIMEVE TË OFRIMIT TË INFORMACIONIT

- Në ç'mënyrë ofruesit e informacionit i përzgjedhin burimet e informacionit dhe kriteret kryesore të përzgjedhjes?
- Në ç'mënyrë ofruesit e informacionit nënshkruajnë ose blejnë burimet e informacionit si librat, revistat, bazat e të dhënave?
- Në ç'mënyrë financohen ofruesit e informacionit duke përfshirë ofruesit publik ose privatë të informacionit në internet?
- Në ç'mënyrë ofruesit e informacionit sigurojnë të ardhura nga shërbimet informative?

ÇËSHTJE KRYESORE

- Cili është qëllimi i teksteve të medias/informacionit?
- Si prodhohet ai?
- Kush e krijon?

- Cila është audiencia që synohet? Si e kuptoni këtë?
- Cili është mesazhi kryesor?
- Kush përfiton dhe çfarë përfitohet?
- Cilat janë nevojat e mia për informacion?
- Si t'i identifikoj këto nevoja dhe si t'i përcaktoj ato?
- A ekziston informacioni, për të cilin kam nevojë, në formën që më nevojitet mua? Nëse jo, si duhet të veproj për ta pasur të tillë?
- Si ta kuptoj, ta organizoj dhe ta vlerësoj informacionin e gjetur?
- Si ta paraqes këtë informacion në një format të përdorshëm?
- Si ta ruaj, ta magazinoj dhe ta ripërdor, ta regjistroj dhe ta arkivoj?

VEPRIMTARI

- Zgjidhni një tekst nga media ose informacioni dhe përdorni çështjet kryesore të renditura më lart. Çfarë mund të mësoni për prodhimin dhe industrinë e medias, mesazhet e përçuara si dhe audiencën e synuar?
- Mendoni për një veprimtari personale ose ekonomike që do të dëshironit të ndërmerrenit. Hidhni këtë në letër. Përdorni çështjet e mësipërme duke filluar me përgjigjen e pyetjes “Cilat janë nevojat e mia për informacion?”
- Shkruani të gjitha veprimtaritë që kryeni gjatë një dite, që nga çasti që zgjoheni e deri sa shkoni në shtrat. Analizojini këto në grupe të vogla: A keni nevojë për informacion për të marrë pjesë në këto veprimtari? Shkruani, përbri çdo veprimtarie, informacionin për të cilin keni nevojë. Për shembull,
 - ju keni nevojë të dini sa është temperatura përjashta, për të vendosur për veshjen tuaj;
 - ju keni nevojë të dini gjendjen e trafikut, përpara se të merrni autobusin;
 - ju keni nevojë të dini për ekonominë, përpara se të vendosni për të marrë një kredi.

Diskutoni:

- Sa i rëndësishëm është informacioni në jetën tuaj të përditshme? Sa e vështirë do të ishte të merrnit vendime pa pasur informacionin e duhur?
- Duke përdorur bibliotekat ose internetin kërkoni disa prej programeve kryesore të TV ose të radios, filmat ose reklamat nga viti i kaluar.
 - Cilat prej temave nga lista e mësipërme ishin qendrore për suksesin e tyre?
 - Përshkruani mënyrën në të cilën një ose disa prej temave të mësipërme theksohen nga ky shembull?
- Shpjegoni, përse gazetarët duhet të kenë të drejtën të mos zbulojnë burimin e informacionit të tyre, përveç atë të botuesve të tyre?
- Diskutoni pohimin “Gazetaria është disiplina e verifikimit”.

TEMA 4 - EMI, MËSIMDHËNIA DHE TË MËSUARIT

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Të kuptuarit e EMI dhe procesi i mësimdhënies dhe i të mësuarit
- Qasjet pedagogjike për EMI
- Mësimdhënia rreth dhe përmes EMI

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Pas përfundimit të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të identifikojnë rrugët me të cilat EMI do të rrisë proceset e mësimdhënies dhe të mësuarit.
- Të eksplorojnë qasjet pedagogjike që lidhen me EMI.
- Të zhvillojnë veprimtari të veçanta që përdorin këto qasje pedagogjike.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

QASJA QË BAZOHET NË KËRKIMIN E NJË ÇËSHTJEJE

Të mësuarit në bazë të kërkimit të çështjeve është një qasje e të mësuarit me në qendër nxënësin dhe përqendrohet në çështjet që lidhen me EMI në shoqërinë e sotme. Ai përfshin shumë prej tipareve të të mësuarit që bazohet tek kërkimi, të zgjidhjes së problemit dhe të vendimmarrjes, ku nxënësit fitojnë njohuri dhe aftësi të reja përmes fazave të kërkimit: identifikimi i çështjes; njohja dhe pranimi i qëndrimeve dhe besimeve që qëndrojnë në themel të tyre; qartësimi i fakteve dhe parimeve prapa çdo çështje; gjetja, organizimi dhe analiza e fakteve; interpretimi dhe zgjidhja e çështjes; ndërmarrja e veprimit dhe rishqyrtimi i pasojave dhe i rezultateve nga secila fazë.

Kjo metodë është e përshtatshme për mësimdhënie, pasi nxënësve u jepen shanset të eksplorojnë çështjet në thellësi. Në shembujt e kësaj qasjeje kërkimore në EMI përmendim: eksplorimin e portretizimeve të gjinisë dhe të racës përmes analizës së medias dhe eksplorimi i privatësisë dhe medias përmes analizës së dokumenteve parësore dhe dytësorë; eksplorimi i dhunës kibernetike (cyber bullying) përmes kërkimeve etnografike.

TË MËSUARIT PËRMES PROBLEMIT

Të mësuarit përmes problemit është një zhvillim kurrikular dhe një sistem arsimor që njëherazi zhvillon njohuritë dhe aftësitë bazë ndërlëndore të nxënësve si dhe të strategjitë e të menduarit kritik dhe të zgjidhjes së problemeve. Është një mënyrë të mësuarit në bashkëpunim që rrit njohuritë individuale dhe ato kolektive përmes përfshirjes së nxënësve në kërkimin e thellë e kritik të problemeve të jetës reale. Objektivat mësimorë, pyetjet dhe metodat kërkimore si dhe rezultatet menaxhohen nga nxënësit. Shembull i kësaj qasjeje është projektimi i një fushate marketingu shoqëror për një audiencë të caktuar.

KËRKIMI SHKENCOR

Kërkimi shkencor lidhet me larminë e teknikave që përdorin shkencëtarët për të eksploruar botën natyrore dhe për të propozuar shpjegime që bazohen në faktet e gjetura. Procesi i kërkimit shprehet, shpesh, si një radhë hapash të thjeshtëzuara që quhen cikli i kërkimit, i cili përfshin veprimtari të tilla si: kryerja e vëzhgimeve, bërja e pyetjeve, gjetja e asaj që është e njohur; planifikimi i hetimit; vlerësimi i njohurive paraprake në dritën e fakteve eksperimentale; përdorimi i mjeteve për të mbledhur, për të analizuar dhe për të interpretuar të dhënat; propozimi i shpjegimeve dhe komunikimi i rezultateve. Kjo metodë mund të përfshihet në mësimdhënien e EMI. Shembuj të metodës së kërkimit shkencor në EMI mund të jenë shqyrtimi i ndikimit të dhunës në media ose i rolit të komuniteteve online.

STUDIMI I RASTIT

Metoda e studimit të rastit përfshin shqyrtimin e thelluar të një çasti ose të ngjarjeve të vetme. Në rastin EMI, nxënësit përballen me forma të ndryshme mesazhesh nga media, gjë që kërkon shikimin sistematik të ngjarjeve, të mbledhjes së të dhënave, të analizës së informacionit dhe të komunikimit të rezultateve, të cilat, nga ana e tyre, mbështesin të mësuarit përmes kërkimit. Nxënësit janë në gjendje të kuptojnë më thellë dhe më gjerë arsyen e ngjarjeve ose të fakteve me të cilat ndeshen. Studimi i rastit çon në gjenerimin e hipotezave dhe në nevojën për t'i provuar ato.

TË MËSUARIT NË BASHKËPUNIM

Të mësuarit në bashkëpunim nënkupton qasjen mësimore që i bashkon nxënësit në kryerjen e një pune të përbashkët për të përmbushur synime të përbashkëta. Të mësuarit në bashkëpunim përfshin që nga puna dyshe e deri në detyra më komplekse siç janë projektet, mësimdhënia e ndërsjellë etj., të cilat synojnë të sjellin përmirësimin e të mësuarit dhe zhvillimin e të kuptuarit konceptual dhe të aftësive të menduarit të nivel të lartë, aftësi më të mira ndërpersonale, qëndrime më pozitive ndaj shkollimit dhe vetes etj. Në fushën e EMI, kjo metodë kërkon shkëmbimin e ideve dhe të mësuarit nga njëri-tjetri, për shembull, duke punuar së bashku në një hapësirë Wiki

ANALIZA E TEKSTEVE

Nxënësit mësojnë të ndërmarrin analiza të teksteve përmes identifikimit të kodeve dhe organizimit të gjinive të ndryshme të medias. Me këtë lloj analize, mund të rritet të kuptuarit e koncepteve kryesore. Për shembull, nxënësit mësojnë si përdoret gjuha së kodeve dhe mënyra e organizimit të tyre për të krijuar lloje të ndryshme paraqitjesh tërheqëse për audiencën të caktuar. Nxënësve u mësohet të identifikojnë kodet teknike, simbolike dhe përshkruese të çdo teksti të medias. Atje ku është e mundur, kjo lloj analize duhet të bëhet në kontekstin e duhur dhe jo thjesht për t'u ushtruar në fushën akademike, si qëllim në vetvete.

Në kuadrin e EMI, nxënësve u kërkohet të përzgjedhin një tekst nga media që është në interesin e tyre, një artikull, një video etj. Dhe, në grupe, u kërkohet të analizojnë audiencën qëllimin, autorin, teknikën, tiparet e të shkruarit dhe kontekstin.

ANALIZA E KONTEKSTIT

Nxënësve u tregohet si të ndërmarrin një analizë kontekstuale, veçanërisht për konceptet kryesore që lidhen me median dhe ofruesit e tjerë të informacionit,

por edhe në lidhje me një sërë qasjesh teorike për EMI. Për shembull, nxënësit ndihmohen të mësojnë sistemet e klasifikimit për filmin, televizionit dhe videolojërat që veprojnë në vend ose në ç'mënyrë lidhet pronësia dhe përqendrimi i saj mbi median me çështjet e demokracisë dhe të lirisë së fjalës.

PËRKTHIMET

Me anë të kësaj qasjeje, nxënësit marrin informacionin e paraqitur në një formë të caktuar të medias dhe e shndërrojnë ose e përkthejnë atë në një lloj tjetër forme të saj. Për shembull:

- Zgjidhni një artikull gazete të shkruar për një incident në universitet dhe e ktheni në një ngjarje që do të transmetohet në radio.
- Pasi të shikoni një përzgjedhje të shkurtër të një filmi për fëmijë, punoni në grup për të ndërtuar një ngjarje që lidhet me skenat, duke përcaktuar skenat, këndvështrimet dhe hapat që janë përdorur.
- Zgjidhni një përrallë dhe shndërrojeni atë në një skenar filmi.
- Përdorni një përmbledhje materialesh pamore për jetën e një personi, si pikënisje për të planifikuar bërjen e një dokumentari të shkurtër për të.

SIMULIMI

Simulimi përdoret shpesh si një strategji në njësitë e filmit dhe të një kurrrikule për median.

Mësuesit e përdorimin simulimin për t'u treguar nxënësve si duket të mësuarit për median.

Simulimi mund të përdoret në mënyra të ndryshme:

- Nxënësit marrin rolin e një ekipi për prodhimin e një dokumentari për një program televiziv që i kushtohet të rinjve.
- Nxënësit marrin rolin e gazetarëve që po bëjnë një kërkim për mësimdhënien në media dhe u kërkohet të intervistojnë një mësues që ushtron këtë mësimdhënie. Ata duhet të redaktojnë materialin e regjistruar nga intervista.
- Nxënësit marrin rolin e një ekipi reklamash nga shkolla dhe përgatisin një video të shkurtër me anë të së cilës paraqesin këndvështrimet e tyre për jetën në shkollë.

PRODHIMI

Kjo qasje nënkupton të mësuarit përmes të bërit, si një aspekt i rëndësishëm për fitimin e njohurive. Nxënësit duhet të nxiten të eksplorojnë të mësuarit në nivele më të thella dhe më të qëllimshme. Prodhimi i përmbajtjes së medias dhe të informacionit ofron shanse për nxënësit që të përfshihen në procesin e të mësuarit përmes eksplorimit dhe të bërit. Përmes përgatitjes së teksteve mediatike (p.sh. audio, video etj.) nxënësit do të jenë të gjendje të eksplorojnë fushën e krijimtarisë dhe të shprehin veten përmes zërave, ideve dhe këndvështrimeve të tyre.

Kështu, nxënësit mund të përdorin një programet pa pagesë si iMovie ose Movimaker etj. për të përgatitur ngjarje të shkurtra digjitale për çështje të mjedisit ose për çështje të tjera që u interesojnë.

VEPRIMTARI

- Kërkoni nga mësuesit të identifikojnë dhe të përshkruajnë shembuj të ndonjërës prej qasjeve për të mësuarit dhe mësime të EMI për të identifikuar përbërësit kryesorë që i bëjnë ato të efektshme në këtë edukim.
- Duke punuar në grup, drejtoni mësuesit për të zhvilluar veprimtari që do të ilustronin këto strategji në punën e tyre

MODULI 2: LAJMET, MEDIA DHE ETIKA E INFORMIMIT

“Qëllimi kryesor i gazetarisë është të tregojë të vërtetën, që njerëzit të kenë informacionin që u duhet për të qenë të aftë për të qeverisur veten”

Jack Fuller

HYRJE

Teknologjitë e reja të informacionit dhe komunikimit e kanë shumëfishuar përdorimin dhe ndikimin e medias tradicionale (radio, TV dhe gazetat) dhe informacioni e lajmet janë më të pranishme se kurrë. Në këtë kohë informacioni, gazetarët, profesionistët e informimit dhe media e lajmeve (e vjetër dhe e re) luajnë rol qendror duke na siguruar informacion përtej përvojës sonë të drejtpërdrejtë dhe për të lehtësuar pjesëmarrjen qytetare në mirëqeverisje dhe në shoqëri të hapura dhe të qëndrueshme.

Ky modul do të eksplorojë rolin dhe funksionin e medias së lajmeve dhe të ofruesve të tjerë të informacionit në jetën tonë personale dhe shoqërinë demokratike, të tilla si: rritja e lirisë demokratike dhe etikës së informimit, ndërtimi i përgjegjësisë qytetare dhe të qytetarisë dhe kërkesa dhe nxitja e transparencës dhe llogaridhënies. Ai do të ofrojë një tablo të rolit në rritje të medias së lajmeve, nga roli i saj i thjeshtë si pasqyrë e shoqërisë, deri në atë të qenit një portë hyrëse e informacionit, mbikëqyrës i funksionit të ndarjes dhe harmonizimit të pushteteve, lehtësues i debatit publik dhe i pjesëmarrjes qytetare.

Moduli do t’u japë mësuesve mundësinë të eksplorojnë çështje të tilla si liria e informimit dhe liria e shprehjes si dhe rëndësia e saktësisë, llogaridhënies dhe të transparencës në raportimin e lajmeve.

Si rrjedhojë e teknologjive të reja, ne jemi dëshmitarë të rritjes së përmbajtjes që bazohet tek përdoruesi, si raportimet e qytetarëve në rolin e dëshmitarëve pamorë. Në njërën anë, kjo dukuri na paraqet larminë e zërave dhe të këndvështrimeve, në anën tjetër ajo përforcon nevojën për të vlerësuar në mënyrë kritike burimet e shumta të lajmeve dhe informacioneve të sotme. Duke u arsimuar në fushën e medias dhe të informimit, mësuesit do të jenë të aftë jo vetëm të analizojnë dhe të vlerësojnë informacionin dhe lajmet që marrin për ditë, por edhe të ushtrojnë përgjegjësitë e tyre qytetare për të kërkuar raportimin e saktë dhe të paanshëm të lajmeve, si dhe të luftojnë për një media të lirë, të pavarur dhe pluraliste.

TEMA 1: GAZETARIA DHE SHOQËRIA

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Evolucionin e konceptit dhe praktikës së lirisë së shprehjes dhe të lirisë së shtypit.
- Qëllimi i gazetarisë në shoqëri dhe roli i saj për demokracinë (liria, përgjegjësia qytetare, transparenca dhe llogaridhënia).
- Roli dhe përgjegjësia e gazetarëve në shekullin 21 në realitetin kombëtar dhe ndërkombëtar (pasqyrë, rojtar, mbikëqyrës, lehtësues).
- Gazetaria në interes të publikut, pavarësia botuese përkundrejt ndikimit të pronësisë
- Roli i etikës së informimit

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Pas përfundimit të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të ndjekin zhvillimin e konceptit dhe praktikës së “fjalës së lirë” dhe të “shtypit të lirë”.
- Të përcaktojnë qëllimin e gazetarisë dhe të rolit të saj në fuqizimin dhe ndjekjen e demokracisë, të mirëqeverisjes
- Të vlerësojnë zhvillimin e rolit dhe të përgjegjësisë së gazetarisë dhe të profesionistëve të informimit, në fushën kombëtare dhe ndërkombëtare dhe në kontekstin e interesit publik.

QASJE PEDAGOGIKE DHE VEPRIMTARI

Qytetërimi ka krijuar një ide më të fuqishme se të tjerat – idenë se njerëzit mund të qeverisin veten. Ai ka krijuar edhe një teori informacioni të nënkuptuar, që e mbështet këtë ide, e cila quhet gazetari. Të dy ngrihen dhe bien së bashku. (Bill Kovach dhe Tom Rosenstiel, Elementet e gazetarisë).

Liria e shprehjes, e njohur shpesh si fjala e lirë, është vlerësuar si një e drejtë themelore, thelbësore për realizimin e potencialit të plotë njerëzor, themel edhe i të drejtave dhe i lirive të tjera, që janë në themel të zhvillimit ekonomik dhe shoqëror. Liria e shprehjes ka nevojë për platforma publike që lejojnë shkëmbimin e efektshëm informacionit dhe të ideve dhe, për rrjedhojë, edhe për rëndësinë e medias në sigurimin e këtyre platformave. Për të përmbushur këtë funksion, media duhet të jetë e pavarur nga kontrolli i pushteteve. Kjo liri vendos detyrimin tek gazetarët për t'u sjellë në mënyrë etike, si dhe të kodeve profesionale që trajtojnë standardet e gazetarisë.

Veprimtaritë e mëposhtme shërbejnë për trajtimin e çështjeve të tilla nga trajnerët.

VEPRIMTARI

- Mësuesve u jepet detyra për të bërë kërkime dhe për të raportuar për zhvillimin e “fjalës së lirë” dhe të “shtypit të lirë” në vendin e tyre. Pikat kryesore të kërkimit dhe të raportimit janë:

- Zhvillimet historike të teorisë dhe të praktikës së e “fjalës së lirë” dhe të “shtypit të lirë”.
 - Gazetarët dhe agjencitë e mediave që kontribuojnë në mënyra të veçanta të lirisë së shtypit dhe të demokracisë.
 - Ngjarjet në zhvillimet demokratike ku media dhe raportimi i lajmeve luajnë rol të rëndësishëm.
- Nëse është e mundur, trajneri u jep mësuesve detyrën të intervistojnë gazetarë për pikëpamjet e tyre për rolin e gazetarisë në zhvillimin e demokracisë. Të intervistuarve u kërkohet të citojnë shembuj të veçantë kur mbulimi i medias ka luajtur rol qendror në panoramën kombëtare dhe ndërkombëtare si dhe në menaxhimin e tensioneve të mundshme ndërmjet interesave të pronësisë dhe interesit të publikut. Mësuesit mund të shkruajnë reflektimet e tyre për rezultatet e intervistës, duke treguar edhe funksionet e veçanta të medias, rrugët në të cilat vepron media dhe çështjet kryesore të trajtuara.

REKOMANDIME PËR VLERËSIMIN

- Reflektim me shkrim për rezultatet e leximeve dhe/ose të intervistave
- Ese për çështjet që lidhen me median dhe demokracinë
- Pjesëmarrja në veprimtari të mësuarit në grup (workshope, diskutime etj.)

ÇËSHTJE PËR SHQYRTIME TË MËTEJSHME

- Studime rasti për një shtyp të kontrolluar
- Propaganda ndaj gazetarisë

TEMA 2: LIRIA, ETIKA DHE LLOGARIDHËNIA

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Liria e shtypit, liria e shprehjes, liria e informimit dhe etika e informimit
- Kodet e etikës, kodet e praktikës dhe vlerat globale në studio lajmesh: udhëzime për gazetarët dhe profesionistët e informimit.
- Liria e shtypit dhe rregullatorët e medias.
- Të drejtat dhe përgjegjësitë e qytetarëve: lidhja e gazetarëve me qytetarët.
- Raportimet e qytetarëve dhe përmbajtja që bazohet tek përdoruesi.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajë parimet e përgjithshme të lirisë së shtypit, të lirisë së shprehjes dhe të lirisë së informimit dhe rëndësinë e tyre për raportimin e lajmeve.
- Të analizojë si zbatohet etika në praktikën e gazetarisë dhe profesionistët e informimit në nivel personal, profesional dhe global.
- Të vlerësojnë rolin e mbrojtësve të lirisë së shtypit dhe të rregullatorëve të medias në ndjekjen dhe mbrojtjen e lirisë dhe të përgjegjësisë së shtypit.
- Të shpjegojnë ndërlidhjen ndërmjet të drejtave dhe përgjegjësisë, si pjesë e fushës së praktikës së gazetarisë dhe të profesionistëve të informimit.
- Të përshkruajnë dhe të analizojnë raportimet e qytetarëve ose të zhvillimit të rolit të qytetarëve a të gazetarëve jo profesionistë, si pjesëmarrës aktivë në krijimin e përmbajtjen e medias dhe në proceset demokratike të debatit publik

QASJE PEDAGOGJIKE

“Në fund të fundit, gazetaria është një akt karakteri”

(Bill Kovach dhe Tom Rosenstiel, *Elementet e gazetarisë*).

Nëse shteti kërkon të rregullojë median, ai do të ndërhyjë me pavarësinë e gazetarëve dhe me aftësinë e tyre për të trajtuar ngjarjet në mënyrën më të mirë të mundshme. Mediat janë aktorë socialë që mund të ushtrojnë pushtet të madh në shoqëri, të cilat për të mbrojtur lirinë e tyre nga kufizimet dhe kontrolli, besohet se kanë nevojë të rregullojnë veten përmes kodeve etike ose hartimit të udhëzuesve profesionale për mënyrën e trajtimit të ngjarjeve që mbulojnë.

ZBATIMI – KODI I ETIKËS SË GAZETARISË

- Shqyrtoni kodin e etikës së gazetarëve. Identifikoni dhe vlerësoni qëllimet e synuara të çdo elementi të kodit.
 - Diskutoni përse kodi i etikës duhet të zhvillohet dhe të pranohet nga vetë anëtarët e profesionit dhe jo të imponohet nga autoritete të jashtme.
 - Diskutoni për mekanizmat e nevojshëm për zbatimin e kodit të etikës.

ZBATIMI – KODI I ETIKËS PROFESIONALE PËR PROFESIONISTËT E INFORMIMIT

- Shqyrtoni kodin e etikës së profesionistëve të informimit si punonjësit e bibliotekave, arkivistët etj., duke përfshirë parimet dhe vlerat themelore (p.sh. kodi i etikës për arkivistët ose kodet profesionale të etikës).
 - Diskutoni për çështje të etikës së informimit në lidhje me pronësinë, garantimin e informimit, praktikën profesionale dhe politikën publike.
 - Diskutoni për mënyrën si ndikon etika e informimit në vendimet personale, në praktikën profesionale dhe në politikën publike.
 - Diskutoni si ndikojnë nevojat dhe zhvillimi i formateve të reja të informimit në parimet etike dhe si zbatohen këto kode (ruajtja digjitale, privatësia dhe garantimi i informimit publik).

VEPRIMTARI

- Mësuesit duhet të kërkojnë treguesit e lirisë së shtypit të (www.freedomhouse.org) ose një matjeje rajonale për të vlerësuar renditjen e vendit në lidhje me këtë tregues.
Nxënësi:
 - Të shpjegojë nëse është dakord apo jo me këtë renditje.
 - Të identifikojë dhe të shpjegojë faktorët ose ndryshoret që kanë ndikuar këtë renditje të lirisë së shtypit në vendin e tyre. Kriteret për këtë qëllim përfshijnë:
 - Shkallën e lirisë së shtypit, të transmetimit dhe të medias online (p.sh. interneti)
 - Legjislacionin për median
 - Presionin politik që ndikon në raportim
 - Faktorët ekonomik që ndikon në sigurimin e të drejtës së informimit
 - Përqendrimin e pushtetit të medias
 - Sulmet e drejtpërdrejta ndaj gazetarëve dhe medias
 - Praninë e monopolist shtetëror në media
 - Praninë e censurës dhe vet-censurës në media
 - Vështirësitë e gazetarëve të huaj.

- Në botë ekzistojnë shumë organizata që bëjnë fushata në mbrojtje të gazetarëve. Disa prej tyre janë ndërkombëtare si, për shembull, “Mbështetja Ndërkombëtare e Medias, në Danimarkë etj. Zbuloni nëse në vendin tuaj ka organizata të tilla dhe si kanë kontribuar ato në mbrojtjen e lirisë së shtypit dhe të lirisë së shprehjes.

- Mësuesi do të tregojë shembull raportimesh që nxjerrin në pah paragjykimet, stereotipat, mitet, pamjet e hapura, vulgare etj. Mësuesi do të drejtojë grupin përmes një diskutimi për rëndësinë e standardeve dhe të udhëzimeve të përgjithshme për gazetarët dhe do të dorëzojë një raport për çështjet e paraqitura.

- Mësuesi interviston në përfaqësues të organizatës rregullatore të medias (ose të ngjashme) për të kërkuar për kritikizmin ose ankesat e zakonshme të të ashtuquajturave shkelje etike ose profesionale të gazetarëve ose të organizatave të reja. Mësuesi vlerëson nenet e kodeve të etikës dhe shqyrton nëse çështjet e ngritura mbulojnë si duhet në kodet ekzistuese. Anëtarët e një klase kërkojnë nga kanalet e media vendore nëse kanë kode sjelljeje për gazetarët e tyre. Ata mund të kërkojnë më tej për mënyrën se si zbatohen këto kode.

- Mësuesi shënon rastet e mbulimit duke u bazuar në raportimet e qytetarëve për një ngjarje ose çështje të trajtuar nga media kryesore. Ai kërkon për gabime ose për njëanshmëri.

- Nxënësve u kërkohet të mbajnë një ditar ku shënohen vëzhgimet e tyre të përditshme ose bëhen përmbledhje ose sintheza për çështje të ndryshme (shkelje të lirisë së shtypit/të shprehjes ose të informimit dhe shembuj të praktikës të gazetarisë jo etike).

REKOMANDIME PËR VLERËSIMIN

- Ditari i medias
- Detyrë kërkimore, për shembull, renditje e lirisë së shtypit, kodet e sjelljes dhe raportimet e qytetarëve
- Reflektime për intervistat, shikimi i një filmi
- Pjesëmarrje në veprimtari grupi, diskutime në klasë

TEMA 3: CILAT JANË KRITERET PËR EKSPLORIMIN E LAJMEVE

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Kriteret për vlerësimin e vlerës së lajmeve dhe dobisë së tyre
- Gjykimi i lajmeve ose i modelimit të tyre

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Pas përfundimit të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajnë kriteret e përdorura për vlerësimin e vlerës së lajmeve ose të dobisë së ngjarjeve, personave ose ideve.
- Të diskutojnë në mënyrë kritike për parimet bazë të gjykimit bërjes së lajmeve ose të modelimit të lajmeve.

QASJET PEDAGOGJIKE

“Teoria e gazetarisë që kemi trashëguar ... formon bazat e gazetarisë në shekullit të ri, një gazetari e arsyeshme, e bazuar në sintezën, verifikimin dhe pavarësinë e ashpër”.
(Bill Kovach dhe Tom Rosenstiel, *Elementet e gazetarisë*).

Gazetaria duhet të jetë e vetëdijshme për sasinë e madhe të informacionit dhe duhet të mendojë për mënyrën e organizimit të tij, për të hedhur dritë mbi çështjet më të rëndësishme dhe për t'i bërë të kuptueshme për një audiencë të larmishme nga pikëpamja e nivelit të të kuptuarit të ngjarjeve në fjalë. Gjykimet do të përfshijnë përzgjedhjen e ngjarjeve që mendohen të rëndësishme (dobia) dhe vendimmarrjen për mënyrën e paraqitjes së informacionit. Forma e paraqitjes, në mënyrë të pashmangshme, do të pasqyrojë përvojën dhe qëndrimin e vetë gazetarëve. Për audiencën, është e rëndësishme të kuptojë këto forma dhe të mendojë në mënyrë kritike për to.

VEPRIMTARI

ANALIZA E TEKSTIT

- Mësuesi analizon dobinë e secilës prej ngjarjeve në faqen e parë të një gazete të madhe (ose të botimit të saj online), duke u bazuar në kriteret për vlerësimin e vlerës së një ngjarjeje. Zakonisht, këtu përfshihen:
 - Aktualiteti
 - Ndikimi
 - Rëndësia
 - Veçantia
 - Përshtatshmëria
 - Konflikti
 - Nevoja

Mësuesi do të analizojë ngjarjet duke u bazuar në faktorët që ndikojnë në gjykimin e lajmeve ose në modelimin e tyre të cilat janë:

- Vërtetësia: saktësia (marrja si duhet e fakteve) dhe koherenca (vlera e fakteve).
- Përkushtimi ndaj interesit të publikut.
- Informimi dhe jo manipulimi i publikut.
- Plotësia/gjithëpërfshirja.
- Diversiteti (përfshirja e lajmeve nga të gjitha komunitetet, dhe jo vetëm e audiencave të synuara).

Vëmendje i duhet kushtuar edhe vendosjes së artikujve, rubrikave, madhësisë së germave të përdorura, fotografive dhe titujve.

ANALIZA KONTEKSTUALE

Mësuesit vlerësojnë mbulimin që dy agjenci të mëdha të medias u bëjnë temave ose ditëve të veçanta dhe krahasojnë këndvështrimet dhe trajtimet e dy mbulimeve (informacioni që përcjellin, burimet e njohura, intervistat dhe mbështetjet pamore të ngjarjeve)

ANALIZA E LAJMEVE DHE VETËVLERËSIMI

Nxënësve u jepen dy artikuj të ndryshme që shkruajnë për të njëjtën temë dhe u kërkohet të shpjegojnë cili prej tyre është më i fortë ose më informues dhe si mund të përmirësohet artikulli tjetër.

TEMA 4: ZHVILLIMI I PROCESIT TË LAJMEVE

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Identifikimi i lajmeve dhe njohja e ngjarjes (procesi i zhvillimit të lajmeve)
- Disiplina e verifikimit të thelbit të gazetarisë

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në përfundim të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajnë procesin e zhvillimit të ngjarjeve të lajmeve nga ideja fillestare deri në mbledhjen e të dhënave për shkrimin e lajmit.
- Të shpjegojnë parimet themelore të disiplinës së verifikimit, në dallim me gazetarinë e deklaratave dhe si ato zbatohen në procesin e zhvillimit të lajmit.
- Të analizojnë mënyrën se si gazetarët e lajmeve zbatojnë teknikën e verifikimit për të përmbushur standardet e të vërtetës dhe të saktësisë.
- Të përshkruajnë marrëdhëniet ndërmjet gazetarëve, burimeve të lajmit, botuesit dhe pronarët e medias.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Lajmet e ditës që mbërrijnë në redaksinë e gazetës janë një kombinim i jashtëzakonshëm faktesh, propagandash, thashethemesh, dyshimesh, idesh, shpresash dhe frike, dhe detyra e përzgjedhjes dhe e vendosjes së tyre në rendin e duhur të lajmeve është një ndër veprat më të shenjta në një demokraci

Walter Lippman, në “Raportimi dhe shkrimi i lajmit”

VIZITË NË NJË ORGANIZATË TË MEDIAS

Një vizitë në një redaksi të medias për të dialoguar me redaktorin përgjegjës dhe për të vazhduar vetë procesin e zhvillimit të një lajmi është diçka që ia vlen ta bësh.

Pjesëmarrësit duhet të shkruajnë reflektimet e tyre për çfarë vëzhguan dhe mësuan gjatë vizitës.

VEPRIMTARI

PROCESI I KËRKIMIT (NJË DITË NË JETËN E NJË GAZETARI LAJMESH)

Një ndër të trajnuarit shoqëron një gazetar lajmesh gjatë kohës që përgatit lajmin dhe shtron pyetjet e mëposhtme:

- a. Cilat janë elementet e lajmit që janë identifikuar dhe janë shkruar, duke i krahasuar me ato që kanë ndodhur në realitet (ose procesi i shqyrtimit të të dhënave të mbledhura).
- b. Si dhe përse gazetari tregon ngjarjen (u jep kuptim të dhënave) në një mënyrë të caktuar (mënyrën e tij).

ANALIZA TEKSTUALE

- Mësuesi analizon trajtimet që një gazetë e madhe i ka bërë një çështjeje ose ngjarje dhe shqyrton informacionin që ofrohet prej tyre. Ai shpjegon vlerësimin e tij, të bazuar në faktorët dhe procesin e identifikimit të lajmeve dhe në njohjen e ngjarjes:
 - Elementet e lajmeve (Kush? Çfarë? Kur? Përse? Si?) dhe i ripërcakton ata (*kush* është personazhi, *çfarë* është thelbi, *ku* është mjedisi, *pse* është motivimi ose shkakut dhe *si* është trajtimi?)
 - Gazetaria është tregimi për një qëllim të caktuar: gjetja e informacionit për të cilin kanë nevojë njerëzit për jetën e tyre dhe paraqitja e tij në mënyrë e përshtatshme, të kuptimtë dhe tërheqëse.

Mësuesi do të kontrollojë verifikueshmërinë, duke u bazuar në parimet themelore të verifikimit: Mos shto! Mos mashtro audiencën! Ji sa më transparent të mundësh për metodat dhe motivet! Mbështetu në raportimin fillestar! Përdor modestinë!

Mësuesi do të përdorë, të paktën një teknikë verifikimi: redaktimin dyshues, listën e saktësisë, metodën e verifikimit, faktet e hamendësuar, rregullat e burimit anonim etj.

PRODHIMI

Trajneri ose mësuesi bashkëveprojnë me këshilltarin e një gazete shkolle (ose të një program shkolle) për të ndihmuar pjesëmarrësit në trajnim të vijnë me një plan trajtimi të një çështjeje për botimin e ardhshëm. Plani përfshin përgatitjen ose shkrimin e artikujve ose të ngjarjeve dhe bazat për përfshirjen e tyre, fushën në të cilën bën pjesë secila prej ngjarjeve dhe këndvështrimin e mundshëm të trajtimit të tyre.

DITARI MEDIATIK

Mësuesit duhet të mbajnë një ditar ose një libër ku të regjistrojnë përmbledhjet e vëzhgimeve të tyre të përditshme për temën (p.sh. vlerat e lajmeve, gjykimet e lajmeve, kriteret e verifikimit, raportimet e qytetarëve) .

VLERËSIMI

- Ditari mediatik
- Prodhimi
- Raportimi për vizitën studimore, përfshirjen, analizën tekstuale
- Pjesëmarrja në veprimtaritë e të mësuarit në grup

MODULI 3: GJUHA NË MEDIA DHE INFORMIM

‘Gjuha është burim i keqkuptimeve’

Antoine de Saint-Exupéry (1900–44)

HYRJE

‘**Mjeti është mesazhi**’. Kjo shprehje është shkruar nga Marshall McLuhan në vitin 1964. Mjeti mund të ndikojë në mënyrën si merret mesazhi, ndërsa prejardhja dhe përvoja e vetë përdoruesit/audiencës mund të ndikojë në interpretimin e tij . Arritja e parë e të qenit i arsimuar në fushën e edukimit për median dhe informimit është aftësia për të kuptuar si komunikohet informacioni, idetë dhe kuptimi përmes mediave të ndryshme dhe nga ofruesit e tjerë të informacionit. Çdo mjet ka gjuhën ose gramatikën e tij e cila shërben për të përçuar kuptimin në mënyrën e tij të veçantë. Në këtë kuptim, gjuha nënkupton përbërësit simbolikë ose kodet dhe rregullat që media dhe profesionistët e informimit mund të përzgjedhin për të përdorur në përpjekjet e tyre për të komunikuar idetë, informacionet dhe njohuritë.

Kodet teknike përfshijnë tingujt, këndet e kamerës, llojet e fotografimit dhe ndriçimin. Ato mund të përfshijnë për shembull, muzikën paralajmëruese në një film për të komunikuar një rrezik ose një kënd fotografimi për të krijuar ndjenjën e pushtetit në një fotografi. Kodet simbolike përfshijnë gjuhën, veshjet, veprimet e personazheve ose simbolet kryesore që janë lehtësisht të kuptueshme. Për shembull, një trëndafil rozë mund të përdoret në mënyrë simbolike për të përcjellë një romancë, sikurse një grusht i mbledhur mund të komunikojë zemërim. Gjuhët e medias mund të përfshijnë edhe përdorimin e përsëritur të fjalëve, të frazave dhe pamjeve, që njihen ndryshe edhe si gjuha verbale ose pamore. Kur studiojmë gjuhët e medias përpiqemi t’u përgjigjemi tre pyetje kryesore:

- Si kuptohen gjuhëve e medias nga audiencat?
- Cilat janë disa prej kodeve dhe rregullave kryesore që përdorin njerëzit që punojnë në fushën e medias dhe të informimit?
- A mundet që persona të ndryshëm të nxjerrin kuptime të ndryshme nga i njëjti tekst ose pjesë informacioni?

Ky modul synon që mësuesit të fitojnë njohuri për gjuhët e ndryshme të mediave, për t’i aftësuar ata të kuptojnë rrugët e përcimit të mesazheve dhe të informacioneve dhe mundësinë e lidhjes së interpretimit që ata i

bëjnë informacionit ose ideve të medias me llojin e gjuhës së përdorur për këtë qëllim.

TEMA 1: LEXIMI I TEKSTEVE TË MEDIAS DHE INFORMACIONEVE

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Shqyrtimi i kodeve dhe i rregullatorëve në tekstet e informacionit
- Analiza e kuptimit – gjuha e simboleve dhe ajo pamore
- Eksplorimi i gjuhëve të medias – kolazhe fotosh dhe videosh

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore mësuesit do të jenë të aftë:

- Të identifikojnë kodet dhe praktiket e rregullimit të tyre, të cilat përdoren për të përçuar kuptimin në mediat e larmishme dhe tekstet informative
- Të identifikojnë shenjat dhe simbolet e përdorura për qëllime të ndryshme në komunitetet vendore dhe globale

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

- Rendisni disa kode teknike dhe simbolike si dhe rregullimet e tyre që përdoren në mediat dhe tekstet e mëposhtme informative: serialet, broshurat turistike, filmat dokumentarë, komeditë familjare dhe reklamat politike.
- Identifikoni shenjat dhe simbolet që përdoren për qëllime të larmishme të përçimit të informacionit në komunitetin tuaj (për drejtime lëvizjeje, vendndodhje të vendeve tërheqëse etj.). Përshkruani gjuhën verbale dhe pamore të përdorura në këto shenja dhe simbole që të mund të kuptohen lehtësisht nga njerëzit në komunitetin tuaj. Merrni parasysh përdorimin e madhësisë së shkronjës, të pamjeve, të dizajnit etj.
- Shqyrtoni larminë e kartolinave nga vendi ose bashkësia juaj. Identifikoni simbolet dhe kodet teknike kryesore që përdoren në secilën prej tyre.
 - Cili është informacioni për vendin tuaj që komunikohet përmes këtyre kodeve.
 - Cili është informacioni që mendoni se fshihet në to?

Krijoni një kartolinë për një vend ose për një organizatë.

- Cilat janë kodet kryesore teknike dhe simbolike që do të përdorni për të përçuar informacion të rëndësishëm dhe për të krijuar përshtypjen e dëshiruar.
- Përmes pamjeve të videove të lëvizshme ose të palëvizshme, krijoni një kolazh për të përçuar rëndësinë e shkollës suaj tek një audiencë e veçantë. Merrni parasysh

përdorimin e duhur të shenjave, simboleve, gjuhës verbale dhe pamore, muzikën, ngjyrat, pamjet dhe këndet e fotografive etj., për t’iu drejtuar kësaj audience. Audiencat për këtë kolazh mund të jenë një mundësi për nxënësit, të cilët mund të regjistrohet në shkollë, për prindërit e tyre, bordet e shkollave, për një politikan etj.

REKOMANDIME PËR VLERËSIMIN

- Analiza e kodeve dhe e modelit të përdorimit të tyre në tekste të ndryshëm.
- Analiza e shenjave dhe e simboleve në një komunitet.
- Analiza dhe vlerësimi i kodeve të përdorura në kartolinat vendore ose kombëtare.
- Krijimi i kolazheve.

TEMA 2- MJETI DHE MESAZHI: LAJMET E TRANSMETUARA PËRMES RADIOS DHE TV, SI DHE ATO PËRMES MATERIALEVE TË SHTYPURA

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Analiza e kodeve dhe e rregullatorëve të përdorimit të tyre.
- Zbatimi i kodeve dhe i rregullatorëve të përdorimit të tyre.
- Gjuhët e medias dhe të kuptuarit: vlerësimi dhe analiza e lajmeve dhe informacionit.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të analizojnë kodet dhe rregullatorët e përdorimit të tyre të përdorura në TV, radio dhe në gazeta për trajtimin e një ngjarjeje.
- Të zbatojnë këto kode dhe rregullatorë në trajtimin e një ngjarjeje.
- Vlerësoni rrugët në të cilat një media dhe kode dhe modelet e saj të veçanta mund të modelojnë mesazhet që përcjellin.
- Vlerësoni informacionin që mund të përçohet përmes përdorimit të një mjeti të caktuar mediatik.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

- Një qeveri po planifikon të ndryshojë legjislacionin që do të ndikojë në mbrojtjen e mjedisit. Një zyrtar i shtetit ka bërë një deklaratë për të mbështetur qëndrimin e qeverisë. Një grup i gjerë të rinjsh janë të pranishëm në një protestë dhe, si rrjedhojë, nis një përlëshje ndërmjet protestuesve dhe policisë.
 - Parashikoni si do të trajtohet kjo ngjarje nga një gazetë, një radio dhe një stacion televiziv.
 - Cili do të jetë, sipas mendimit tuaj, ndryshimi në mënyrën e trajtimit të ngjarjes?
 - Sa do të varet ku ndryshim nga karakteristikat e veçanta të çdo lloji medie/mjeti
- Përzgjidhni një ngjarje ose çështje nga aktualiteti, si për shembull, politika shkollore, një ngjarje politike, kulturore ose shëndetësore. Duke punuar në grupe, shkruani një lajm për këtë ngjarje që do të bëhet publike në radio, në gazetë, në një program televiziv lajmesh. Në radio, për ngjarjen nuk mund të flitet më shumë se 20 sekonda, në gazetë nuk duhet të shkruhen më shumë se 210 fjalë, në TV ngjarja do të paraqitet në një kohë prej 1-2 minuta. Pas përfundimit të ngjarjes, diskutoni rezultatet duke përdorur pyetjet e mëposhtme:
 - Si ndikojnë mediat e ndryshme në mënyrën e trajtimit të ngjarjes dhe të informacionit që mund të jepet?
 - Cilat janë kodet dhe rregullatorët e përdorimit të tyre në zhvillimin e një ngjarjeje?
 - A shërben ky ushtrim si një shembull i frazës “Mjeti është mesazhi”?
 - Krijoni një kolazh me pamje ose simbole që mund të përdoren për përirimin e një shkolle ose të një institucioni, duke marrë parasysh audiencën e synuar dhe informacionin që përçohet.

REKOMANDIME PËR VLERËSIMIN

- Përshkrim dhe vlerësim i llojeve të ndryshme të trajtimit të lajmeve në media të ndryshme.
- Zhvillimi dhe analiza e një lajmi për radion, për TV dhe për gazetën.

TEMA 3 GJINITË E FILMIT DHE SKENARI

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Gjinitë e filmit
- Kodet teknike dhe simbolike në film
- Skenari i një skene filmi

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit do të jenë të aftë:

- Të identifikojnë gjinitë e larmishme të filmit dhe të kodeve e rregullatorëve që i shoqërojnë ato (përdorimi i teknikave të filmit, subjekti i filmit, tema, personazhet, elementet, situatat dhe mjediset).
- Të identifikojnë kodet e veçanta teknike dhe simbolike të përdorura për të përçuar qëllimin e filmit.
- Të zhvillojnë serinë e skicave për një sekuencë filmi që përfshin kodet dhe modelin/strukturën e një gjinie të veçantë.
- Të identifikojnë kodet dhe rregullatorët e përdorur në një gjini filmi që është mjaft e njohur në një vend tjetër.

QASJET PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARITË

- Zhvilloni një listë me gjinitë e filmave që ju pëlqejnë. Identifikoni elementet kryesorë të secilës gjini. Shikoni një skenë nga një prej këtyre filmave. Vini re skenarin, mjediset, tipat e personazheve, muzikën, ndriçimin, efektet speciale, redaktimin dhe punën e kamerës.
 - Cilat janë mesazhet dhe vlerat që përçohen përmes përdorimit të këtyre elementeve në film?
- Shpjegoni mënyrën se si qëllimi i një skene mund të ndryshojë duke ndryshuar elemente të ndryshëm (p.sh. mjedisin, muzika etj.)
- Në grupe, krijoni një ngjarje duke përdorur skicat/ilustrimet për një skenë të një gjinie të caktuar filmi. Shpjegoni mënyrën në të cilën kapet “gjuha” e gjinisë në çdo skenë.
- Tregojuni mësuesve një videoklip nga një film i njohur nga një vend i huaj. Identifikoni ndryshimet dhe ngjashmëritë në gjuhët e filmit të përdorura me ato të një filmit të prodhuar në vendin tuaj. Diskutoni ndikimin e teknikave të ndryshme që janë përdorur në të.
 - Çfarë komunikohet përmes këtyre teknikave?
 - Cili është, sipas mendimit tuaj, audienca e synuar e çdo filmi?
- Duke përdorur internetin ose bibliotekën vendore, gjeni dy postera të të njëjtit film që do të tregohen në vende të ndryshme dhe shqyrtoni pyetjet e mëposhtme:

- Cila është përshtypja për filmin që transmetohet përmes posterave?
- Cilat janë kodet teknike dhe simbolike që janë përdorur. Për çfarë qëllimi?
- A mund të identifikoni audiencën e synuar për secilin film, duke u bazuar te posterat?
- Cili është informacioni që përçohet përmes posterave në lidhje me filmin?

REKOMANDIME PËR VLERËSIMIN

- Analiza e një skene filmi.
- Krijimi i një serie ilustrimesh për një skenë filmi.
- Analiza e posterit të filmit.
- Krahasimi i filmave.

MODULI 4: REKLAMA

HYRJJE

Reklama përfshin përdorimin e paguar të medias (të shtypur dhe elektronike), për kohën ose hapësirën e përdorur, për të përçuar një mesazh për një shërbim ose produkt. Në përgjithësi, ekzistojnë dy lloje reklamash: reklamata tregtare dhe lajmërimet në shërbim të publikut, të cilat ndonjëherë quhen edhe marketingu shoqëror. Reklamata tregtare, në përgjithësi, përfshijnë reklamimin e një personi, të një malli, të një shërbimi ose të një kompanie për të rritur shitjet (p.sh. reklamata për kompanitë e veshjeve, për pijet jo alkoolike, filmat etj.) ndërsa lajmërimet në shërbim të publikut kanë të bëjnë me mesazhet dhe shërbimet nga të cilat përfiton publiku (p.sh. mesazhet për shëndetin dhe sigurinë, për letërsinë etj.). Të dyja format e reklamave përbëjnë burimin e parë të të ardhurave për median e re dhe tradicionale. Të ardhurat që media dhe ofruesit e tjerë të informacionit marrin nga reklamata përdoret për të paguar shpenzimet e përditshme dhe për zhvillimin e përmbajtjes (p.sh. programet televizive, materialet e faqes së internetit, artikujt e revistave, programet e radios etj.). Pa këtë të ardhur, shumë prej kompanive të mediave private, që përbëjnë një pjesë të mekanizmit qendror të mbrojtjes së demokracisë dhe të lirive që ne gëzojmë, nuk do të ekzistonin.

Për median është e rëndësishme të tërheqë të ardhura nga reklamata, duke ofruar mundësi ose mjete që do të tërhiqnin reklamuesit dhe sponsorët. Për këtë arsye, shpesh herë, media zhvillon përmbajtje që është në kërkesën e publikut ose që do të tërheqë grupime të mëdha e të larmishme qytetarësh. Këto grupe mund të ndahen sipas moshës, racës, seksit, të ardhurave, bindjeve personale e kështu me radhë.

Reklama, në një formë ose tjetër arrin pothuajse çdo qoshe të globit. Kompanitë, organizatat, qytetarët dhe qeveritë përdorin reklamata për të bërë të njohur produktet dhe shërbimet e tyre dhe për të përçuar informacione, besime dhe vlera. Informacioni ose mesazhi i përcjellë përmes reklamës është thelbësor për vendimmarrjen e publikut. Duke pasur parasysh rolin e madhe të reklamave në shoqërinë e sotme, mësuesit duhet të kuptojnë procesin e krijimit të reklamave të efektshme dhe të jenë të aftë të vlerësojnë reklamata si burime të informacionit. Më tej, mësuesit është e rëndësishme të mësojnë për mekanizmat që u japin qytetarëve mundësinë të bëjnë të njohur mendimin e tyre për reklamata tek industritë dhe zyrtarët e shtetit.

Reklamata mund të kenë edhe ndikim negativ në media. Presioni nga reklamuesit mund të bëjë që gazetarët të mos shkruajnë për çështje ose tema kundërshtuese. Ato mund t'i shmangin përmbajtjet në interes të publikut në favor të zbatimjeve që tërheqin një audiencë të caktuar. Nëse nuk ka një mur të qartë ndërmjet anës informative dhe asaj të biznesit tek media, atëherë interesi i biznesit të kompanive të medias mund të ketë ndikim të madh në përmbajtjen dhe mënyrën e trajtimit të lajmeve, ndonëse një gjë e tillë nuk është qartësisht e dukshme.

Me shpërthimin e medias dhe të teknologjisë janë zgjeruar edhe mundësitë për reklama. Ndërkohë, industria vazhdon të rregullohet nga kode të veçanta që synojnë të ruajnë besimin e publikut. Në përgjithësi, këto kode veprojnë në nivel kombëtar dhe janë krijuar nga industria e reklamave. Kodet janë hartuar për të siguruar që reklamata të jenë të besueshme, të ndershme dhe të sakta. Në shumë vende, këshilli i reklamave dhe grupet e çështjeve konsumatorë mund të kontaktohen nga konsumatorët nëse kanë pyetje ose shqetësime në lidhje me praktikën e industrisë.

Sot, reklamat e kanë kapërcyer rolin e tyre tradicional. Ato nuk janë të lidhura vetëm me reklamat televizive, të revistave etj. Sot, reklamat për më shumë produkte, informacione, mesazhe dhe ide mund të paraqiten edhe përmes faqeve të internetit, celularëve dhe pajisjeve të tjera, në filma dhe programe televizive dhe në marrëveshje sponsorizimi, ndërkohë që kompanitë vazhdojnë të kërkojnë rrugë të reja për të sjellë informacionin e tyre tek publiku. Qeveritë, politikanët, OJF-të përdorin strategjitë e reklamave në përpjekjet e tyre për të fituar mbështetje për politikatat ose programet e tyre dhe, në disa raste, edhe për të përmirësuar imazhin e tyre.

Në shumë vende, baza për reklamat private në nivel vendor nuk është e mjaftueshme për të mbështetur të gjitha njësitë që ekzistojnë. Për këtë arsye, herë pas herë, kompanitë e medias duhet të varen edhe nga reklamat e kompanive të huaja si dhe nga qeveria. Përveç kësaj, kompanitë dhe organizatat ndërkombëtare që dëshirojnë të arrijnë audiencat vendore blejnë hapësirën e reklamës nga media vendore. Gjatë viteve të fundit, kemi parë të dalin markat e mëdha: produktet ose kompanitë, reklamat dhe emrat e të cilave janë bërë globale.

TEMA 1 - REKLAMA, TË ARDHURAT DHE RREGULLIMET

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Analiza e rregullimeve të reklamave.
- Zbatimi i rregullimeve në reklamat e sotme.
- Reklama si model i të ardhurave.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të hetojnë reklamat si një burim i rëndësishëm i të ardhurave për televizionin.
- Të shqyrtojnë dhe të vlerësojnë qëllimin dhe efektivitetin rregullimeve ligjore në industrinë e reklamave.
- Të zbatojnë rregullimet ekzistuese në disa reklama të sotme.
- Të vlerësojnë ndikimin e reklamave në përmbajtjen e programeve dhe të medias.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

- Duke përdorur internetin ose një bibliotekë, bëni një studim për rregullat që ekzistojnë në vendin tuaj për industrinë e reklamave. Identifikoni vendin ku qytetarët mund t'i gjejnë këto rregulla nëse kanë nevojë për informacion për to. Identifikoni përse individët ose grupet i kanë krijuar këto rregulla. Bëni një përmbledhje të fushave kryesore që mbulojnë këto rregulla dhe shpjegoni qëllimin e tyre. Shpjegoni si i ndihmojnë ato interesat e qytetarëve dhe të konsumatorëve. Shpjegoni ndikimin e mundshëm të këtyre rregullave në industrinë e reklamave.
- Zbatoni rregullat në një larmi reklamash që gjenden në median vendore. Vlerësoni shkallën në të cilën ndiqen ose zbatohen këto rregulla. Jepni shembuj nga çdo reklamë për të mbështetur përgjigjen tuaj. Zbuloni burimet që janë në dispozicion të konsumatorëve në rastet kur një reklamë i shkel këto rregulla.
- Zbuloni nëse nevojat e reklamuesve kanë ndikuar tipin, cilësinë e programimit ose të trajtimit nga media. Analizoni reklamën si një model i të ardhurave për një media të caktuar. Për shembull, shqyrtoni kohën kur televizioni ka shikueshmërinë më të lartë ose radio ka dëgjueshmërinë më të lartë. Vini re programet që jepen në orën 20:00 dhe në orën 23:00
- Zgjidhni një stacion dhe shikoni ose dëgjoni një ose dy orë të këtij programi, rendisni reklamat që jepen gjatë kësaj kohë. Shpjegoni arsyen përse reklamat vendosen pikërisht gjatë kësaj periudhe. Dalloni çdo reklamë ose produkt që shfaqet gjatë transmetimit të vetë këtyre programeve. Vlerësoni efektivitetin e strategjive të reklamave për të arritur audiencën e synuar, që janë të përdorur gjatë kësaj periudhe kohore.

- Zbuloni vlerësimet për 10 programet televizive më të shikuara në vendin tuaj. Zgjidhni një rrjet televiziv dhe përcaktoni produktet ose shërbimet që mund të zgjidhni për t'i reklamuar gjatë kësaj periudhe kohore. Shpjegoni zgjedhjet tuaja, duke identifikuar edhe audiencën e synuar që mund të arrihet gjatë kësaj kohe. Bëni një kërkim për të përcaktuar të ardhurat e siguruara nga një reklamë prej 30 sekondash të dhënë gjatë kësaj kohe.
 - Supozoni që reklama është burim i parë i të ardhurave për median.
 - A duhet të sakrifkohet liria e shprehjes, liria e shtypit ose liria e sigurimit të informacionit për t'i bërë qejfin interesave të reklamuesve, kompanive të mëdha ose qeverisë?
 - Cilat do të ishin pasojat?
 - A duhet të bëhen publike financimi që qeveria i bën media dhe ofruesve të tjerë të informacionit?
 - A duhet që media e financuar në mënyrë publike ose private t'i japë llogari qeverisë për të ardhurat që merr nga reklamat?
 - Qëllimi i parë i medias dhe i ofruesve të tjerë të informacionit është të sigurojë fitime. Diskutoni këtë pohim. Jepni argumente pro ose kundër.
 - A mundet që media dhe ofruesit e tjerë të informacionit të veprojnë pa reklama?
 - Cilat janë masat që duhet të merren nga qytetarët nëse media dhe ofruesit e tjerë të informacionit sakrifikojnë të mirën e përbashkët për të ardhurat që merren nga reklamat?
 - Përse duhet të merren masa të tilla?

Këto ushtrime mund të kryhen edhe nëse në vend të TV përdoren gazetatat, revistat etj.

REKOMANDIME PËR VLERËSIM

- Analizë dhe vlerësim i bazuar në rregullat.
- Zbulimi dhe vlerësimi i programeve televizive, reklamave dhe të ardhurave.

TEMA 2: LAJMËRIMET PËR PUBLIKUN

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Analiza e lajmërimeve për publikun
- Procesi krijues dhe planifikimi i lajmërimeve për publikun

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit do të jenë të aftë:

- Të analizojnë në numër lajmërimesh si shërbim për publikun si mjet i komunikimit të informacionit për çështje të ndryshme.
- Të zhvillojnë një plan origjinal të lajmërimit si shërbim për publikun, duke përfshirë edhe qëllimin, mesazhin, audiencën e synuar dhe strategjitë taktike dhe krijuese.
- Të prodhojnë një lajmërim si shërbim për publikun
- Të vlerësojnë efektivitetin e strategjive të komunikimit dhe të lajmërimeve si shërbim për publikun në përçimin e informacionit dhe të mesazhit të synuar, si dhe në arritjen e një audience të synuar.

QASJET PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARITË

Qeveritë, në mënyrë periodike, dëshirojnë të komunikojnë me qytetarët e tyre përmes medias për të arritur një synim të veçantë të politikës publike. Shembull në këtë drejtim mund të jetë në fushatë për shëndetin publik, me qëllim që të pengohet përhapja e infektimit me virusin HIV dhe AIDS ose të nxitet përdorimi i rrjetave kundër mushkonjave për të penguar përhapjen e malaries. Këto njihen si lajmërimet për shërbime publike.

- Duke u bazuar në shembuj, shqyrtoni dhe diskutoni thelbin dhe qëllimet e lajmërimeve si shërbim për publikun. Shpjegoni si këto lajmërimet, si shërbim për publikun, ndryshojnë nga reklamat tregtare. Rendisni një listë çështjesh që trajtohen në lajmërimet që keni parë. Identifikoni përdorimet e ndryshme të këtyre lajmërimeve në vendin tuaj.
- Vizitoni një ndërfaqet e internetit që merret me shërbime për publikun. (këto të përfshihen vetëm si burime për të ilustruar veprimtarinë e përshkruar më poshtë. Në vend të burimit të mësipërm, mund të përdoren burime të tjera, të përshtatshme për zona të ndryshme)
 - <http://www.un.org.za/public-service-announcement-on-the-effects-of-drugs>
 - <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/human-trafficking-public-service-announcements.html>
 - <http://saloproductions.com/public-service-announcements/psa-samples.php>

Shqyrtoni një numër lajmërimesh si shërbim për publikun, të shtypura ose video dhe diskutoni për tiparet kryesore të secilës prej tyre. Identifikoni informacionin dhe mesazhin kryesor që përçohet dhe analizoni si janë paraqitur ato. Shqyrtoni edhe strategjitë teknike dhe krijuese.

- Analizoni përdorimin e tërheqjes emocionale në lajmërimet si shërbim për publikun. Identifikoni çdo pretendim të bërë nga këto lajmërimet dhe nëse mbështeten ato në fakte apo jo. Analizoni se si elementet teknike të lajmërimeve për publikun përforcojnë qëllimin ose mesazhin. Shpjegoni efektet e krijuara përmes përdorimit të pamjeve dhe këndeve të ndryshme të kamerës. Shpjegoni si mund të përdoret tingulli për të përçuar qëllimin.
- Mësuesit mund të zërthejnë më hollësisht një lajmërim për publikun, duke krijuar një varg skicash që bazohen në atë çfarë shohin. Ata duhet të shohin lajmërimin më shumë se një herë dhe lehtësuesi duhet të ndalojë shfaqjen pas çdo pamjeje për t'u dhënë mundësi mësuesve të dokumentojnë çfarë shohin në mënyrë grafike. Shembuj të paraqitjes grafike mund të gjenden në www.storyboardsinc.com
- Zhvilloni një plan origjinal për një lajmërim për publikun për një çështje të rëndësishme social ose kulturore. Mendoni për një listë të mundshme çështjesh si bazë për lajmërimin tuaj. Diskutoni për qëllimin dhe audiencën. Ky diskutim do të ndihmojë në modelimin e mesazhit që duhet të përçohet. Merrni parasysh informacionin dhe mesazhin kryesor që keni nevojë të përçoni.
 - Përcaktoni kë dëshironi të arrini dhe në ç 'mënyrë. Informacioni dhe mesazhi duhet t'i drejtohet një audience të veçantë të synuar.
 - Në një letër, përshkruani konceptin dhe zhvilloni një listë strategjish që mund të përdoren për të krijuar lajmërimin tuaj për publikun.
 - Kjo mund të përfshijë strategjitë krijuese (idetë e përmbajtjes së lajmërimit) dhe strategjitë teknike (përbërësit e prodhimit).
 - Përfundoni një skicë-ide për lajmërimin për publikun, duke përfshirë edhe një deklaratë që përshkruan konceptin, strategjitë teknike dhe krijuese si dhe audiencën.

UDHËZIME PËR NJË LAJMËRIM NË SHËRBIM TË PUBLIKUT

Përshtatur nga Letërsia për të menduar

www.edu.gov.on.ca/eng/.../thinkliteracy/library.html

Koncepti: Projektuar nga ju për të përmbushur objektivat e organizatat ose klientët dhe për të shpjeguar qëllimin ose funksionin e fushatës.

Strategjitë: Krijuese (një shpjegim të ideve tuaja, duke përfshirë një përshkrim të mënyrës si mund të përmbushen objektivat) dhe **teknike** (cila është media që mund të përdoret, në ç ‘mënyrë mund të përdoret media dhe si mund të plotësohen edhe objektivat e klientit).

Audienca: Cila është audiencia juaj? Kë dëshironi të arrini? Përshkruani hollësisht audiencën tuaj (p.sh. moshë, gjinia, raca, klasa, kombësia, njohja me këtë formë të medias etj.)

Teksti: Mesazhi i përgjithshëm i fushatës, që mund të lidhet me objektivat dhe strategjinë krijuese (informacioni kryesor i përfshirë në të, pikëpamjet, linjën historike, imazhet e burrave dhe grave, gjuhën zakonet dhe sjelljen e personazheve). Shqyrtoni përdorimin e pretendimeve të veçanta dhe tërheqja emocionale.

Prodhimi: Një skicë ide për atë që duhet të prodhohet. Kjo mund të lidhet me strategjinë teknike. Merrni parasysh vendndodhjen, punën e kamerës, tingullin, zërin, efektet speciale, grafikën, animimin etj. Vendosni për teknologjitë që do të përçojnë qëllimin që dëshironi dhe plotësoni mesazhin tuaj.

Përbërësit e industrisë/biznesit: Shpjegoni dhe mbronin zgjedhjet në lidhje me vendin dhe kohën që ju dëshironi të luani lajmërimin tuaj. Po kështu, një televizion, radio ose internet duhet të përfshijë elemente të reklamave të paraqitura në këtë media si sloganet, kërkesat e veçanta, një skenar që përfshin mjedisin e duhur, detajet dhe kostumet, një skenar grafikësh që përfshijnë videot e duhura dhe udhëzimet audio.

REKOMANDIME PËR VLERËSIMIN

- Koncepti dhe planet për një lajmërim për një shërbim publik.
- Produkti final: Lajmërimi për shërbime për publikun si një tekst i medias – paraqitja dhe diskutimi

TEMA 3: REKLAMA DHE PROCESI KRIJUES

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHJET KRYESORE

- Reklama dhe financimi – vendndodhja, mesazhet dhe audienca.
- Vlerësimi i pretendimeve dhe tërheqja në reklama.
- Shqyrtimi i dizajnit dhe prodhimi i reklamës.
- Vendosja e produktit në programe.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Pas përfundimit të kësaj njësie mësimore, mësuesit do të jenë të aftë:

- Të analizojnë procesin e reklamave si mjet i komunikimit të informacionit.
- Të eksplorojnë konceptin e zhvillimit në fushë e reklamave, duke përfshirë edhe strategjitë teknike dhe krijuese.
- Të zbërthejnë përbërësit kryesorë që mbarten në një reklamë dhe kërkesat e saj emocionale.
- Të vlerësojnë ndikimin e mesazheve të reklamave në audiencat e veçanta që synohen prej tyre.
- Të shpjegojnë mënyrën si zbatohet koncepti i audiencës “aktive” në fushën e reklamave ose, në mënyrë të veçantë, si audiencat negociojnë qëllimin e tyre (p.sh. si shpjegojmë suksesin e disa prej reklamave dhe jo të disa të tjerave).
- Të identifikojnë prirjet e fundit në fushën e reklamave.
- Të identifikojnë vendosjen e produkteve në programet si reklama të tërthorta (përzierja e përmbajtjes së programit me atë tregtare).

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

- Ndërmerrni një udhëtim imagjinar në shkollën ose në lagjen tuaj. Identifikoni llojet e reklamave, lajmërimet si shërbim ndaj publikut, përrurimet ose financimet që ekzistojnë atje. Hartoni një përshkrim të shkurtër të secilës prej reklamave, të lajmërimeve për publikun, financimet që ekzistojnë atje. Përshkruani mesazhet dhe pamjet e krijuara përmes shembujve të përzgjedhur dhe vlerësoni efektivitetin e tyre në transmetimin e informacionit të nevojshëm. Identifikoni burimet e secilit shembull (p.sh. kush e krijoi, kush përfiton prej tij etj.)
- Shpjegoni përse biznesi dhe institucionet mund të zgjedhin të kenë emrat, produktet ose logot e tyre. Shpjegoni në ç’ mënyrë këto përrurime/financime ndryshojnë nga reklammat tradicionale.
- Komunitetet, shpesh herë vendosin nëse duhet të shesin ose jo të drejtat e vendosjes së emrit për zonat, vendet ose ndërtesat. Diskutoni përfitimet dhe detyrimet e strategjive të tilla të reklamave për reklamuesit, komunitetin dhe individin.

- Bëni një kërkim në një koleksion revistash, shikoni reklamat në TV dhe vizitoni faqet e kompanive të mëdha. Përshkruani strategjitë e reklamave të përdorura në shembujt e zgjedhur. Përzgjidhni një numër reklamash për t'i shqyrtuar më nga afër. Përshkruani "personalitetin" e produktit të paraqitur në secilën reklamë dhe identifikoni emocionet që përpiqet të prodhojë reklamuesi. Cilat janë premtimet ose zgjidhjet që ofron një reklamë ose një lajmërim publik?
 - Identifikoni informacionin, mesazhet dhe vlerat që përçohen në secilën reklamë. Diskutoni nevojën për një dallim të qartë ndërmjet përmbajtjes informuese dhe asaj tregtare.
 - A ka ndonjë pretendim të veçantë të pranishëm në këto reklama?
 - Cilat janë faktet që paraqiten për t'i mbështetur pretendimet?
 - A ekziston ndonjë informacion të paqartë ose keq informues?
 - Duke u bazuar në analizën tuaj, cilat janë rekomandimet që do t'i jepni audiencës për këtë reklamë?
 - Me fjalë të tjera, a do ta pranoni informacionin e paraqitur në këtë reklamë? Përse po ose përse jo?
 - A do të sugjeroni ndryshime për ta bërë informacionin ose mesazhin më të plotë? Shpjegoni sugjerimet tuaja përmes shembujve.
- Zgjidhni një reklamë në shtyp për ta shqyrtuar më afër. Ky ushtrim kërkon nga ju të identifikoni elementet e përdorur në reklamë, informacionin dhe mesazhin e përçuar dhe audiencën e synuar. Në ç 'mënyrë elementet e identifikuar (organizimi, këndi, ngjyra, zgjedhja e fjalëve etj.) mbështesin mesazhin dhe informacionin që përçon? Me fjalë të tjera, në ç 'mënyrë forma përforcon përmbajtjen?
- Vendosija e produktit nënkupton vendosjen e një produkti tregtar dukshëm në një program të veçantë në radio ose televizion ose në një libër dhe, gjë që po ndodh gjithnjë e më tepër, në internet, pa e identifikuar atë si një reklamë, për të kënaqur prodhuesin e produktit që ka financuar programin (ka paguar tërësisht për të ose ka mbuluar kosto që lidhen të). Disa mbikëqyrës lejojnë vendosjen e produktit me kusht që shikuesit të informohen qartësisht për vendosjen e këtij produkti në fillim dhe në fund të programit. Përzgjidhni shembuj të vendosjes së produkteve:
 - A identifikohen ata si të tillë?
 - Nëse ekzistojnë rregulla për vendosjen e produktit në vendin tuaj, cilat janë disa nga veprimet që mund të ndërmarrin qytetarët?
 - Cili është mesazhi që përçohet për produktin për shkak të kontekstit?
 - Cili është mesazhi që përçohet përmes vetë produktit si dhe të kontekstit për të?
 - A do të ndryshonte imazhi për produktin dhe mesazhi që ai përcjell në një kontekst ose vendosje tjetër?
 - Bëni një listë të aktorëve të përfshirë në një industri reklamash (individë, institucione, organizata). Përshkruani rolet e tyre përkatëse. Shqyrtoni një

reklamë audiovizive. A mendoni që roli i secilit prej aktorëve shprehet qartë në këtë reklamë? A mendoni që njohuritë tuaja për rolin e aktorëve të përfshirë në krijimin dhe përhapjen e kësaj reklame ju ndihmojnë të ndërveproni më mirë me to se të vlerësoni dobinë e informacionit për të cilin keni nevojë?

REKOMANDIME PËR VLERËSIMIN

- Analizë e reklamës – duke përfshirë kërkesën emocionale, përbërësit teknikë dhe audiencën e synuar.
- Ditari i medias – përgjigje ndaj analizës së reklamës dhe shikueshmërisë.

TEMA 4: REKLAMAT DHE ARENA POLITIKE

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Analiza e reklamave për politikën dhe për zgjedhjet
- Vlerësimi i udhëzimeve për reklamat politike.
- Vlerësimi i institucioneve rregullatore për reklamat për zgjedhjet.
- Rregullimet për medias që zbatohen gjatë zgjedhjeve kombëtare.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të vlerësojnë reklamat për politikën dhe për zgjedhjet.
- Të vlerësojnë udhëzimet që ekzistojnë për reklamat politike.
- Të analizojnë kërkesat emocionale në reklamat politike dhe ato për zgjedhjet.
- Të rekomandojnë strategji për të mbajtur një qytetari të informuar, në kushtet e pranisë së kërkesave emocionale në reklamat politike.
- Të shpjegojnë procedurat në dorë të qytetarëve që dëshirojnë të krijojnë një organizëm rregullator gjatë zgjedhjeve.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

- Mblidhni shembuj të reklamave politike nga vendi ose qyteti juaj. Nëse është e nevojshme, bëni një kërkim në bibliotekën e qytetit. Analizoni reklamat duke përdorur udhëzimet nga Tema 2. Shqyrtoni arsyet përse një qytetar do të ishte i interesuar në reklamat politike. Vlerësoni efektivitetin e secilës prej reklamave, mbi bazën e qëllimit, të informacionit, të mesazhit të përçuar dhe të audiencës së synuar. Shpjegoni se si është përdorur forma e reklamës për të përforcuar përmbajtjen e saj.
- Shqyrtoni disa prej reklamave të së njëjtës fushatë politike. Vlerësoni efektivitetin e fushatës në tërësi në lidhje me përdorimin e grafikëve, imazheve, parullave dhe mesazheve të unifikuar.
- Duke përdorur internetin ose burime nga bibliotekat bëni një kërkim për organizmat rregullatorë që ekzistojnë për të mbikëqyrur reklamat politike. Shqyrtoni udhëzimet që janë hartuar për të mbikëqyrur reklamat e përdorura nga kandidatët politikës gjatë zgjedhjeve. Vlerësoni në çfarë shkalle reklamat e zgjedhura janë në zbatim të këtyre udhëzimeve.
- Hetoni për mënyrën në të cilën këto organizma rregullatorë përfaqësojnë interesat e qytetarëve. Shqyrtoni rolin që mund të luajnë qytetarët për të siguruar që reklamat politike të jenë të besueshme, të ndershme dhe të sakta. Parashtroni sugjerimet që do t'u bënit organizmave rregullatorë në lidhje me reklamat politike.
- Rendisni rregullimet e medias (të vendosura nga komisioni kombëtar i zgjedhjeve. Shikoni nëse ekzistojnë udhëzime për raportimin e anketave të opinionëve, duke u dhënë

kohë transmetimi nga rrjetet kombëtare partive të ndryshme politike, përhapjes së rezultateve të zgjedhjeve etj.

- Këshilltari politik Frank Luntz u thotë klientëve të tij politikanë që *80% e jetës sonë është emocion dhe vetëm 20% është intelekt*. Unë interesohem më shumë për mënyrën si ndihem se sa për mënyrën si mendoj.
 - Shqyrtoni reklamat politike në dritën e këtij komenti.
 - Shpjegoni gjuhën e përdorur për të “shitur” kandidatin dhe idetë ose politikat e tij.
 - Vlerësoni nëse gjuha e përdorur është e saktë ose jo, ose ajo është keq informuese.
- Duke pasur parasysh kërkesat emocionale në reklamat politike, rekomandoni strategji për të pasur gjithmonë qytetarë të informuar.

ÇËSHTJE TË TJERA PËR DISKUTIM

- Financim privat dhe komunitar (duke përfshirë edhe financimet dhe reklamat në shkolla).
- Mbështetja e personazheve të shquar në reklama.
- Kapitalizmi i kujdesshëm – i lidhur me mbështetjen e njerëzve të shquar, megjithëse fokusi është në nxitjen e publicitetit dhe të altruizmit strategjik të korporatave të ndryshme.

MODULE 5 - MEDIA E RE DHE E VJETËR

HYRJE

Ky modul i njeh mësuesit me rolin që teknologjitë e reja dhe ato të integruara po luajnë në zgjerimin e pjesëmarrjes së qytetarëve në ndryshimet shoqërore, ekonomike dhe politike. Ai shpjegon mënyrën si janë zhvilluar format e reja të medias digjitale dhe elektronike (lajmet online etj. Wikipedia, Youtube, zbatimet e rrjeteve sociale etj.) nga media tradicionale dhe si ato po zgjerojnë mundësitë e përdorimit të informacionit dhe të njohurive, të lirisë së shprehjes, të mirëqeverisjes dhe të pjesëmarrjes në proceset demokratike.

Bashkekzistenca e medias së shtypur, medias transmetuese (radio dhe TV), e internetit, e telefonave celularë etj. po mundëson që përmbajtja e medias të rrjedhë në platformat e ndryshme, duke e zgjeruar mundësinë e gjetjes së informacionit dhe duke krijuar kulturën e pjesëmarrjes, ku qytetarët jo vetëm konsumojnë informacion, por marrin pjesë aktive në prodhimin dhe përhapjen e tij. TIK kanë krijuar mundësi të reja për pjesëmarrjen në shkëmbimin e informacionit dhe të njohurive të një audience më të madhe dhe po nxisin njerëzit të përfshihen në proceset demokratike, duke shkaktuar hapjen më të madhe të shoqërisë.

Në fakt, media e re dhe teknologjitë e integruara po krijojnë hapësira të reja për vetëshprehje dhe pjesëmarrje në dialogun publik në një numër të madh çështjesh sociale, ekonomike dhe politike. Platformat e medias së re, po i lejojnë qytetarët të përfshihen në mënyrë të vetëdijshme në proceset demokratike në shoqëritë e tyre dhe të ndihmojnë të sjellin lajmet dhe çështjet globale më pranë shoqërisë së tyre.

TEMA 1: NGA MEDIA TRADICIONALE NË TEKNOLOGJITË E MEDIAS SË RE

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Ndryshimet dhe vazhdimësia – një histori e shkurtër e medias.
- Çfarë është shkrirja e medias?
- Media digjitale si media e re.
- Ndryshimet thelbësore ndërmjet medias së re dhe asaj tradicionale.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në përfundim të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të shpjegojnë një histori të shkurtër të medias.
- Të përshkruajnë mënyrën si teknologjitë e reja kanë çuar në shkrirjen e medias tradicionale me median e re.
- Të përshkruajnë ndryshimin ndërmjet medias së re dhe tradicionale dhe se si media e re ka rritur pjesëmarrjen në demokraci.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Zhvillim i rëndësishëm me rritjen e medias digjitale ka qenë zhvendosja nga modeli i komunikimit tradicional të “një tek shumë të tjerë”, që është karakteristikë e shtypit dhe medias transmetuese, në modelin e shkëmbimit të informacionit ndërmjet të barabartëve (peer to peer), gjë që lehtëson krijimin në bashkëpunim dhe ndarjen e përmbajtjes. Meqë përmbajtja është e digjitalizuar, ajo bëhet e arritshme nga shumë pajisje, duke përfshirë radion, TV, kompjuterin personal dhe ndoshta më e rëndësishmi, telefoni celular, i cili po shfaqet si platforma sunduese për përhapjen e përmbajtjeve të ndryshme. Digjitalizimi i zërit, i imazhit, i tingullit dhe i të dhënave që njihen si shkrirje, po krijon shanse të reja për ndërveprim.

Të trajnuarve, në grup, u jepet detyra të studiojnë evolucionin e medias deri në daljen e internetit, duke hedhur dritë në mënyrën si u përdor interneti në fillimet e tij dhe si u bë më i përdorshmi në shoqëri. Ata duhet të vlerësojnë zbatimet dhe përfitimet e edukimit, të shoqërisë civile dhe të qeverisjes. Rezultati i punës së tyre paraqitet përpara klasës për diskutim.

Të trajnuarit kërkojnë për shkallën në të cilën media digjitale ofron mundësitë për lirinë e shprehjes në shoqërinë e tyre. Në kërkimin e tyre, ata duhet t’i kushtojnë vëmendje mënyrës si njerëzit përdorin median e re për t’u vetëshprehur. Ata duhet të vënë re si media tradicionale (gazetat, radio dhe TV) po shkrihen me median e re në shoqërinë e tyre. Të trajnuarit duhet të paraqesin gjetjet e tyre përpara klasës duke përdorur PPT ose forma të tjera paraqitjeje.

Të trajnuarit kërkojnë shkallën në të cilën media sfidon median tradicionale të lajmeve, llojet e ndryshme të mediave që njerëzit në vendet e tyre përdorin për të shprehur pikëpamjet e tyre për tema lajmesh dhe përdoruesit e platformave të ndryshme të media, së bashku me çështjet/temat që ata diskutojnë. Rezultatet e kërimit paraqiten për diskutim dhe debat në klasë.

VEPRIMTARI

- Shkruani një ese të shkurtër për ndryshimet kryesore ndërmjet medias së re dhe asaj tradicionale, duke diskutuar shkallën në të cilën këto ndryshime janë reale ose artificiale. Në ese, vlerësoni ngjashmëritë dhe ndryshimet ndërmjet medias tradicionale dhe medias elektronike ose digjitale. Po kështu, nëse duhet të theksohen edhe çështjet e përgjegjësisë gazetareske, verifikimi dhe parimet e tjera të gazetarisë.
- Një nga karakteristikat e medias tradicionale është që përmbajtja e saj kalon përmes një procesi të organizuar redaktimi, i cili synon të verifikojë vërtetësinë e ngjarjeve të lajmit dhe t'i lidhë ato me një organizatë mediatike lajmesh dhe jo me një individ. Gazetaria e qytetarëve online nuk punon në këtë mënyrë. Në këtë kontekst, diskutoni për ndryshimet ndërmjet lajmeve që mbështeten në opinione të një gazetari individual dhe lajmeve që raportohen në versionin online të një gazete.
- Bëni një kërkim dhe shkruani një raport për shkallën në të cilën njohuritë dhe informacioni kanë ndryshuar apo kanë mbetur të njëjtë edhe në kushtet e zhvillimit të medias dhe të teknologjive të reja të saj.

Përgatisni një ese për mënyrën se si shfaqja e medias së re ka ndikuar mënyrën e ndërveprimit të njerëzve dhe të përfitimit që ata kanë prej saj. Po kështu, pyesni se si media e re po ndikon në jetën sociale dhe akademike të mësuesve dhe cilat janë sfidat dhe mundësitë që ekzistojnë për të përmirësuar përdorimin e medias digjitale.

TEMA 2: PËRDORIMI I TEKNOLOGJIVE TË MEDIAS SË RE, KOMUNIKIMI DIGJITAL DHE MASMEDIA

Kohëzgjatja: 2 orë

ÇESHTJET KRYESORE

- Media e re dhe ndërveprimi social – rrjetet sociale.
- Teknologjia dhe zhvillimi i komunikimit.
- Ndërveprimet ndërmjet ndryshimeve në komunikimin masiv si rrjedhojë e teknologjive të reja dhe e ndryshimeve në institucioneve demokratike.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të analizojnë efektivitetin e komunikimit digjital në jetën sociale dhe politike të një shoqërie.
- Të përshkruajnë përdorimin e një ose dy formave të medias së re për të ndarë njohuritë dhe informacionin për një çështje aktuale.
- Të vlerësojnë mënyrën se si media e re përdoret në komunikimin masiv dhe ndikimin e saj në institucionet demokratike dhe proceset sociale.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Kërkim dhe diskutim në klasë: Pjesëmarrësit në trajnim ndërmarrin një kërkim për të vlerësuar ndikimin e teknologjive të komunikimit digjital në proceset e zhvillimit. Kjo duhet të përfshijë të mësuarit për platformat e përdorura në vend dhe për mënyrën në të cilën media e paraqet vendin në botën e jashtme. Të trajnuarit duhet të vizitojnë një faqe interneti të vendit të tyre dhe të diskutojnë në grupe për mënyrën se si projektohet vendi ynë dhe si krahasohet me vendet fqinjë. Ata duhet të renditin një listë tiparesh që do të donin t'i përfshinin në imazhin e vendit të tyre në botën e jashtme. Diskutoni për gjetjet.

Anketim dhe prezantim në grup. Pjesëmarrësit në trajnim organizojnë një anketim për të hetuar ndikimin e komunikimit masiv tradicional dhe të medias së re (p.sh. radio e komunitetit, gazetatat private, rajonale dhe kombëtare, interneti) te pjesëmarrja e audiencës në jetën sociale, ekonomike ose në debatin politik. Si tema të anketimit mund të zgjidhen, për shembull, edukimi për HIV/AIDS ose drejtësia shoqërore për pakicat. Në mënyrë të veçantë, mund të jetë me interes të përqendrohen në rolin e telefonisë celulare dhe zbatimet e rrjeteve

sociale (Facebook, Twitter) si mjete për të mobilizuar grupet. Trajneri, në mënyrë më të përgjithshme, mund të diskutojë:

- Cilët janë pronarët e medias?
- Kush i krijon mesazhet dhe cili është mesazhi kryesor që transmetohet?
- Cila është audienca që synohet dhe për ç'qëllim?
- Cilët janë financuesit dhe investitorët dhe çfarë duhet të bëjnë ndryshe?
- Ku ndryshon media tradicionale nga media online në këtë drejtim?

Diskutim në klasë. Drejtuesi duhet të drejtojë klasën në një diskutim për median e re që përdoret më shumë në mjedisin e pjesëmarrësve në diskutim: Interneti, teknologjia e lëvizshme (celularët dhe aplikacionet e tyre, TV digjital, radio digjitale, lojërat kompjuterike dhe lojërat online etj.

Diskutimi duhet të eksplorojë përparësitë dhe kufizimet e këtyre formave të medias së re. Përpara kësaj veprimtarie, pjesëmarrësit duhet të kenë kryer intervistat në lidhje me përdorimin e celularëve, si në zonën urbane ashtu edhe në atë rurale. Duke u bazuar në përgjigjet e intervistave, ata duhet të paraqesin në klasë mendimin e tyre në lidhje me ndikimin e telefonave në jetën sociale, politike dhe ekonomike të përdoruesve.

VEPRIMTARI

- Kryeni një anketim për mënyrën si media e re dhe teknologjitë e saj po ndryshojnë mënyrën e komunikimit të njerëzve në shoqërinë tonë dhe si kjo po ndryshon edhe mënyrën e ndërveprimit, të shkëmbimit të informacionit dhe e njohurive dhe të marrjes së vendimit.
- Kryeni një kërkim në lidhje me mënyrën se si masmedia dhe teknologjitë e reja po përdoren për komunikimin masiv dhe si ato po ndikojnë jetën e përditshme, vlerat dhe opinionin e publikut. Për shembull, si kanë ndihmuar celularët për të mbushur hendekun e komunikimit ndërmjet të pasurve dhe të varfërve në shoqëri? Eksploroni se si komunikimi digjital po ndryshon mënyrën e ndërveprimit të njerëzve në shoqëri, për shkëmbimin e njohurive dhe të informacionit.
- Zhvilloni një strategji për përdorimin e një rrjeti social për të promovuar ndërveprimin për një çështje të veçantë që dëshiro i ta trajtoni me nxënësit tuaj. Cilat janë rreziqet dhe sfidat me të cilat mund të përballen mësuesit në përdorimin e rrjeteve sociale për qëllime edukative? Identifikoni rreziqet dhe sugjeroni rrugët për zvogëlimin e ndikimit të tyre.
- Qeverisja elektronike përfshin format e reja në zhvillim të qeverisjes, në të cilën roli i TIK është qendror. Përdorimi i TIK ndikon në qeverisje në disa mënyra:
 - **E-demokracia** që lehtëson pjesëmarrjen përmes rrugëve në rritje të arritjes dhe të përdorimit të informacionit dhe të njohurive që përbëjnë bazën për procesin e vendimmarrjes.

- **E-shërbimet** që kanë automatizuar detyrat e mërzitshme si është plotësimi i formularëve,verifikimi i gjendjes së aplikimeve etj.
- **E-administrimi** përmirëson proceset e qeverisjes dhe të punës së brendshme të sektorit publik me anë të teknologjive të reja të informimit dhe komunikimit - proceseve të ekzekutimit të informacionit.

Siç shihet, TIK mund të jenë një mënyrë shumë e dobishme për të përmirësuar proceset e qeverisjes. *E- qeverisja* dhe *E qeveria*, me gjithë ndryshimet e vogla që kanë, janë koncepte që lidhen ndërmjet tyre. *E-qeveria* nënkupton sistemet me anë të cilave automatizohen proceset e qeverisjes, ndërsa *E-qeverisja* lidhet me proceset që janë bërë të hapura dhe gjithëpërfshirëse.

- Kërkoni nga mësuesit të përdorin internetin për të mësuar ekzistencën e E-qeverisjen në vendin tuaj. Ata duhet të zgjedhin dy shembuj si fakte që dëshmojnë këtë prani. Ata duhet të tregojnë shkallën e përfshirjes ose të këshillimit të tyre në këtë proces.
 - Ku konsultohen qytetarët në përgjithësi?
 - Diskutoni për efektivitetin e këtyre projekteve
 - Cilat janë përfitimet dhe mangësitë?
- Kërkoni për projekte të ngjashme në vendin tuaj ose në botë në lidhje me qeverisjen vendore.
 - Çfarë projektesh të E-qeverisjes do t'i sugjeronit qeverisë suaj?
 - Përse mendoni që përdorimi i TIK ose i teknologjive të reja është i rëndësishëm për fuqizimin e burrave, grave, të njerëzve me aftësi të kufizuara dhe të grupeve të përjashtuara, si dhe ato që jetojnë në zona të largëta?
- Duke përdorur burimet lokale ose ndërkombëtare, bëni një kërkim në lidhje me garantimin e përdorimit të TIK ose të teknologjive të reja nga gratë, njerëzit me aftësi të kufizuara dhe ata që jetojnë në komunitete të largëta.
 - A kanë gratë mundësi të njëjta si dhe burrat në këtë drejtim?
 - Sa u garantohet kjo mundësi njerëzve me aftësi të kufizuara ose atyre që banojnë në zona të largëta?
 - Cilat janë pasojat?
 - Çfarë duhet bërë nëse disa prej grupeve përjashtohen nga sigurimi i përdorimit të teknologjive të reja?
 - Nëse mungojnë të dhëna të tilla për vendin ose rajonin tuaj përpikuni të gjeni arsyen përse jo?
 - Cila janë organizatat që duhet të shqetësohet për mungesën e këtyre të dhënave?
 - Çfarë mund të bëhet për këtë qëllim?

TEMA 3: PËRDORIMI I MJETEVE NDËRVEPRUESE MULTIMEDIALE, DUKE PËRFSHIRË LOJËRAT DIGJITALE NË KLASË

Kohëzgjatja: 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Mjetet ndërvepruese multimediale, burimet e hapura arsimore dhe tipat e programeve për përmirësimin e edukimit.
- Mjetet ndërvepruese multimediale/lojërat digjitale për krijimin e mjediseve miqësore për nxënësit.
- Lojërat e medias si mjet për rritjen e vetëdijes për çështjes globale.
- Lojërat arsimore ndaj lojës për zbavitje.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në përfundim të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të identifikojnë vlerat e mjeteve ndërvepruese multimediale, duke përfshirë faqet ndërvepruese në internet, paraqitjet, diskutimet online, e-librat, lojërat për mësimdhënie dhe për të mësuar etj.
- Të zhvillojnë aftësitë sociale, intelektuale dhe ato të kohës dhe hapësirës, përmes përdorimit të mjeteve ndërvepruese multimediale dhe lojërat në veçanti.
- Të zbatojnë mjetet ndërvepruese multimediale në procesin e të mësuarit dhe të mësimdhënies.
- Të përdorin mjetet ndërvepruese multimediale të teknologjisë së ulët ose të lartë për të bërë të njohur konceptet nga lëndët akademike (matematika, shkencat, shkencat sociale etj.).
- Të analizojnë mjetet ndërvepruese multimediale të ndryshme që janë zhvilluar duke përdorur programe nga burime të hapura dhe pa pagesë ose të firmave të ndryshme dhe të vlerësojnë ndikimin e tyre në procesin e mësimdhënies dhe të mësuarit.
- Të vlerësojnë ndikimin dhe shanset që ofrohen nga burimet e hapura edukative në proceset e mësimdhënies dhe të mësuarit.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Mjetet ndërvepruese multimediale: Mendoni për fushën lëndore në të cilën jepni mësim. Bëni një kërkim për të identifikuar dhe për të renditur një listë me mjete ndërvepruese multimediale, duke përfshirë edhe lojërat digjitale, të cilat mund të përdoren për një mësim të caktuar për një grup mësuesish. Ju duhet të identifikoni një numër mjetesh të tilla. Përzgjidhni më të rëndësishmet nga pikëpamja e dobishmërisë për nevojat tuaja të veçanta.

- Cilat janë kriteret që përdorët?

Bëni një kërkim për kriteret që përdorin ekspertët për përdorimin e mjeteve ndërvepruese të multimedias. Krahasoni kriteret tuaja me ato të ekspertëve.

- Cili është rezultati?
- A jeni dakord me kriteret e ekspertëve?

Në listën e mjeteve ndërvepruese të multimedias, a mund të identifikoni mjete që mund të ndryshojnë dhe të lehtësojnë bashkëveprimin dhe diskutoni për procesin e të mësuarit dhe mësimdhënies? Përse i zgjodhët këto mjete? Sipas mendimit tuaj, si do të ndihmojnë teknologjitë multimediale nxënësit dhe mësuesit për të ndërvepruar me informacionin në mënyra të reja, të ndryshojnë përmbajtjen, të krijojnë njohuritë e tyre?

Lojërat online. Luaj ndonjë lojë humanitare si Paqebërësi, Forca e ushqimit etj. Si mundet që një lojë kompjuterike të ndihmojë të menduarit në mënyrë krijuese për çështjet globale? Cilat janë objektivat e të mësuarit nga këto lojëra? Nëse mundësia e përdorimit të internetit në institucionet arsimore është e kufizuar ose mungon fare, mësuesit duhet të nxiten të përdorin materiale nga burime të tjerë të internetit publik. Në vendet ku interneti është mjaft i kufizuar, mësuesi mund të përpiqet të sigurojë disa lojëra në formate të ndryshme CD-ROM ose DVD ose të përdorë lojërat që ekzistojnë në programet e kompjuterit. Pjesëmarrësit në trajnim duhet të nxiten:

- Të ndërtojnë studime rasti të lojërave elektronike në lëndë të ndryshme dhe të pilotojnë përdorimin e një ose të dy lojërave në një kontekst të veçantë të mësuarit. Shkruani një raport për mënyrën e përdorimit të lojës dhe të ndihmës së saj për arritjen e objektivave të mësimit.
- Zhvilloni një situatë mësimore duke përdorur një lojë elektronike si pjesë e procesit të të mësuarit dhe të mësimdhënies për të rritur vetëdijen për çështje globale si: uria, konflikti, paqja etj. Zhvilloni këtë mësim dhe shkruani një raport të shkurtër për përgjigjet e mësuesve ndaj çështjeve në fjalë, duke vënë në dukje edhe pyetjet që ata shtrajnë dhe për mënyrën si lojërat ndihmuan në trajtimin e tyre.

Burimet e hapura arsimore. Këto janë materiale dhe mjete mësimore që përfshijnë kurse të plota, tekste, video, teste, programe kompjuterike dhe materiale të tjera (ndërvepruese ose jo ndërvepruese) ose teknika, të përdorura për të mbështetur kontaktin me njohuritë, në një dokument të hapur, me licence të hapur, që u lejojnë përdoruesve përdorimin e tyre pa pagesë, ripërdorimin dhe përshtatjen e tyre ndaj nevojave të veçanta të grupeve të përdoruesve (nxënësit, trajnerët, lehtësuesit etj.) Të trajtuarit duhet të nxiten:

- Të identifikojnë disa faqe që sigurojnë hyrjen në burimet e hapura arsimore.
- Të identifikojnë kërkesat/kriteret për burimet arsimore që duhet të përdoren si burime të hapura.
- Të analizojnë si krijohen burimet e hapura arsimore, si shpërndahen dhe përshtaten ndaj nevojave të veçanta të mësimdhënies dhe të mjedisit të të mësuarit.
- Të analizojnë si mund të bëhen lojërat digjitale në kuadrin e burimeve të hapura dhe të kuptojnë çfarë duhet të bëhet për t'i përshtatur me kërkesat e tyre, duke përfshirë këtu edhe ligjet për të drejtat e autorit.

Diskutimet në klasë: Pjesëmarrësit duhet të identifikojnë, të analizojnë me sy kritik larinë e teknikave të përdorura në lojërat elektronike që ata njohin. Gjenero ndryshimet dhe ngjashmëritë me lojërat tradicionale ose kulturore për vlerat dhe kufizimet në fushën e

edukimit. Të trajnuarit duhet të paraqesin përfundimet përmes prezantimeve PPP ose të përdorin një tabelë për këtë qëllim.

Pjesëmarrësit duhet të përgatisin një orë mësimore dhe të përzgjedhin veprimtaritë e mësimdhënies, duke përfshirë edhe mjete të thjeshta të ndërvepruese multimediale ose lojëra digjitale në procesin e mësimdhënies dhe të mësuarit. Ata duhet të shqyrtojnë përfitimet dhe kufizimet e integritit të lojërave digjitale në praktikën e mësimdhënies. Një grup duhet të paraqesë përfitimet, ndërsa grupi tjetër mangësitë dhe sfidat në përdorimin e lojërave digjitale në procesin e të mësuarit.

MODULI 6: MUNDËSITË DHE SFIDAT E INTERNETIT

HYRJE

Pjesëmarrja në shoqërinë e informacionit është thelbësore për qytetarët e të gjitha grup moshave. Interneti ofron mundësi të mëdha për të përmirësuar jetën e të gjithë përdoruesve. Ai ka ndikim pozitiv në arsim, në botën e punës dhe për rritjen ekonomike. Me digjitalizimin e lehtë dhe ruajtjen e informacionit dhe me lehtësinë e sigurimit të tij përmes pajisjeve të larmishme, interneti ka rritur pamasë edhe burimet e informimit që janë vënë në shërbim të njerëzve. Fëmijët dhe të rinjtë, në përgjithësi, i njohin mirë zbatimet e tij dhe mund të përfitojnë shumë nga përdorimi i tij, por në të njëjtën kohë ata janë shumë të prekshëm nga rreziqet. Rreziqet dhe kërcënimet e shoqërojnë këtë zhvillim dhe shpesh herë paralelizojnë edhe rreziqet që janë të pranishme në botën fizike.

Marrja e masave për të mbrojtur fëmijët mund të ndihmojë në përballimin e këtij problemi. Por sado ndihmëse mund të jenë këto masa, mbështetja plotësisht në strategjitë mbrojtëse nuk ka qenë e efektshme në aftësimin e të rinjve për të përdorur internetin në mënyrë të përgjegjshme. Mënyra më e mirë për t'i ndihmuar ata të qëndrojnë jashtë rrugëve të dëmshme është *t'i edukojmë dhe t'i aftësojmë ata të shmangin ose të menaxhojnë rreziqet që shoqërojnë përdorimin e internetit*. Teknologjitë mund të luajnë rol të dobishëm dhe mbështetës në këtë fushë, veçanërisht atje ku janë edhe interesat e fëmijëve dhe të rinjve.

TEMA 1: TË RINJTË NË BOTËN VIRTUALE

Kohëzgjatja: 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Ueb 2.0 dhe bota virtuale
- Përdorimi i internetit dhe zakonet online të fëmijëve dhe të rinjve
- Konventat ndërkombëtare dhe instrumentet e tjerë që lidhen me të drejta e fëmijës

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të identifikojnë dhe të përshkruajnë modelet dhe interesat e përdorimit të internetit nga njerëzit .
- Të përshkruajnë konceptet dhe kushtet, kodet e sjelljes dhe rregullat e privatësisë që lidhen me përdorimin e internetit.
- Të përdorin metodat dhe mjetet bazë mësimore për të ndihmuar të rinjtë të përdorin internetin në mënyrë të përgjegjshme dhe t'i bëjnë ata të vetëdijshëm për mundësitë, sfidat dhe rreziqet.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Ueb 2 është shkurtim që përdoret për aspektet e internetit që lehtësojnë ndërveprimin dhe përmbajtjen e gjeneruar nga përdoruesi (si p.sh. aplikacionet në telefonin celular).

Kjo njësi kërkon përdorimin e burimeve që mund të gjenden online si videot pa të drejta autori për internetin dhe zgjerimin e tipareve dhe të ndikimit të tij në shoqëri. Ose, ju mund të përgatisni një prezantim të shkurtër në PPP për Ueb 2. Ai duhet të përfshijë sa më shumë elemente kyç të botës virtuale. Organizoni diskutime në grupe të vogla për këto elemente kyç. Kërkojini çdo grupi të përgatisë dhe të ndajë një prezantim të shkurtër për përfitimet nga Ueb 2.

- Pyetni mësuesit nëse janë pjesë e ndonjë rrjeti social dhe/ose përdorin ueb dhe nëse po, sa shpesh e përdorin atë. Kërkojuni atyre të kërkojnë në ueb, të kërkojnë profilet e të tjerëve, të ngarkojnë ose të shkarkojnë përmbajtje nga platformat e internetit (p.sh. Wikipedia) dhe të marrin pjesë në dhomën e bisedave (chat room), bashkëpunime online, në blogje personale dhe twitter. Pas kësaj veprimtarie, diskutoni me pjesëmarrësit për përfitimet edukative dhe përgjegjësinë e përdorimit të ueb dhe të sfidave dhe rreziqeve që e shoqërojnë atë. Shkruani dhe diskutoni për disa prej shqetësimeve tuaja vetjake që lindin gjatë kohës që jeni online.
- Pjesëmarrësit, në grupe ideojnë dhe përdorin një faqe ueb të dhënash për të shkëmbyer informacion në lidhje me një aspekt të praktikës ose të politikës arsimore. Kjo detyrë kërkon kohë. Trajneri dhe pjesëmarrësit duhet të zhvillojnë kritere për vlerësimin e efektivitetit të faqes së të dhënave (Wiki), vlerën e saj dhe ndikimin tek të trajnuarit.
- Kërkoni nga mësuesit të organizohen në grupe të vogla. Çdo grup duhet të diskutojë dhe të rendisë të paktën pesë veprimtari kryesore në të cilat, sipas tyre, përfshihen fëmijët në

internet. Kërkojuni atyre të rendisin këto veprimtari për nga rëndësia e tyre duke përdorur një shkallë vlerësimi nga 1-5. Çdo grup duhet të paraqesë rezultatet e diskutimeve të tyre, të shpjegojnë si u organizuan dhe ku u bazua vendimi i tyre. Trajneri duhet të paraqesë statistikën aktuale (të përgatitura përpara kësaj veprimtarie dhe të bazuar në burimet ekzistuese - nëse këto dhëna ekzistojnë) në lidhje me përdorimin e internetit nga fëmijët. Krahasoni rezultatet e punës në grup me ato që thonë statistikën. Diskutoni;

- A janë këto rezultate të papritura për ju?
- A ekzistojnë të dhëna për përdorimin e internetit, që janë të veçanta për vendin tuaj?
- Nëse jo, cilat janë disa nga pasojat. Diskutoni për çfarë mund të bëhet në kushtet e mungesës së informacionit ose të statistikave në këtë fushë.

- Diskutoni sa të rinjtë përdorin uebet për qëllime mësimore, për lajmet, për pjesëmarrjen e tyre në proceset politike të vendit, për të mësuar më shumë për ndërveprimin me njerëzit e tjerë nga kultura të ndryshme.
 - A janë këto shenja të nivelit të lartë të përdorimit të ueb?
 - Çfarë mund të bëhet për të motivuar të rinjtë për të përdorur ueb në mënyrë pozitive.?

Kërkoni nga mësuesit të përgatitin, në grupe të vogla ose individualisht, një mësim të shkurtër që lidhet me lëndën e tyre, duke integruar përdorimin e internetit në mësim. Mësimi duhet të tregojë jo vetëm si mund të realizohen objektivat përmes përdorimit të internetit, por edhe se si mësuesi mund të motivojë nxënësit në këtë mënyrë.

- Diskutoni me mësuesit termat dhe kushtet, kodet e sjelljes dhe rregullat e privatësisë në aplikacionet e ndryshme në internet. Nxitini ata të zhvillojnë një model kodi të sjelljes, duke u përqendruar në përdorimin e internetit nga fëmijët dhe të rinjtë.
- Analizoni sjelljen e fëmijëve online dhe profilet e tyre: pjesëmarrësit në trajnim, duke punuar në grupe, të hetojnë përdorimin e internetit nga fëmijët e moshës 6-17 vjeç. Raportimet e grupeve duhet të hedhin dritë shkallën dhe qëllimin e përdorimit të internetit nga fëmijët dhe krahasojeni atë me njohuritë e prindërve dhe përdorimin e internetit prej tyre. Cilat janë mundësitë dhe sfidat që paraqet interneti për fëmijët dhe prindërit?
- Organizoni një diskutim në lidhje me një nen të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, në Konventën për të Drejtat e Fëmijës ose në instrumente të tjerë ligjorë në vendin tuaj që lidhet me përdorimin e internetit dhe të rinjtë – të drejtën për informim, për lirinë e shprehjes, të mbrojtjes së pakicave dhe për rolin e prindërve, të qeverisë dhe të shoqërisë civile. Reflektoni për këto çështje individualisht dhe më pas shqyrtoni si lidhen ndërmjet tyre.
 - A është liria e shprehjes dhe e drejta për informim në konflikt me mbrojtjen?
 - A janë ato njëjloj të nevojshme?
 - A duhet të sakrifikohet liria e shprehjes dhe e drejta për informim në emër të mbrojtjes? Pse po? Pse jo?
 - A duhet vajzat dhe të djemtë të kenë të drejta të barabartë për informim, internet dhe teknologji? Çfarë ndodh në vendin tuaj në lidhje me këto çështje?

- Si mund të trajtohen këto?

Kërkoni nga mësuesit të përgatisin një poemë të shkurtër për disa liri dhe të drejta dhe për nevojën e mbrojtjes së fëmijëve.

TEMA 2: SFIDAT DHE RREZIQET NË BOTËN VIRTUALE

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Kuptimi i sfidave dhe i rreziqeve të përdorimit të internetit
- Fuqizimi dhe përdorimi i përgjegjshëm i internetit
- Privatësia dhe siguria

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të renditin dhe të përshkruajnë sfidat/rreziqet e përdorimit të internetit dhe ku mund të ndeshen ato.
- Të shpjegojnë rreziqet dhe kërcënimet që mund të shoqërojnë aplikacionet e reja të internetit.
- Të shpjegojnë ndërvlerësinë ndërmjet sjelljes së përdoruesve dhe mundësinë e tyre për të qenë viktimë ose shkelës.
- Të zbatojnë njohuritë për t'i bërë mësuesit përdorues më të përgjegjshëm të internetit.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

A. SFIDAT DHE RREZIQET QË LIDHEN ME PËRMBATJEN ONLINE

Përmbajtja e papërshtatshme për moshën: Interneti siguron një përmbajtje të pasur për të gjitha grupet e përdoruesve, pra që plotësojnë si interesat me përgjithshme ashtu edhe ato të grupeve të veçanta. Megjithatë, jo e gjithë përmbajtja duhet të jetë lehtësisht e arritshme për të fëmijët dhe të rinjtë. Kjo kërkon vendimmarrje të kujdesshme në lidhje me përcaktimin e përmbajtjes së përshtatshme për çdo grup moshë. Vëmendje të veçantë i duhet kushtuar përmbajtjes që është e ligjshme në përgjithësi por që, në mënyrë të veçantë, mund të dëmtojë përdoruesit më të rinj.

Përmbajtja e papërshtatshme për moshën, si ajo e pornografisë për të rritur, mund të dëmtojë fëmijët që ndeshen me të në mënyrë të paqëllimshme. Rreziku i përballjes me përmbajtje të papërshtatshme për moshën, mund të jetë edhe rezultat i sjelljes së vetë përdoruesit, i cili e kërkon vetë atë ose kur ndeshet me të rastësisht. Përmbajtja e papërshtatshme për të gjithë grup moshat mund të ofrohet për arsye reklamash, por mund të krijohet edhe nga ato vetë. Sigurimi i të parës mund të kufizohet vetëm për grupe të veçanta përdoruesish, ndërkohë që përmbajtja që ka pikënisje vetë përdoruesin gjendet lehtësisht, ndaj dhe ka nevojë për vëmendje të veçantë. Sot, shumë fëmijë të rinj kanë telefona celularë me funksione të larmishme në shumë formateve të medias sikurse edhe përdorim të pakufizuar të internetit. Për këtë arsye, ata lehtësisht mund të kërkojnë dhe të gjejnë përmbajtje të papërshtatshme për moshën, pa qenë nën mbikëqyrjen ose kujdesin e një të rrituri pranë tyre. Celularët i aftësojnë fëmijët të prodhojnë edhe përmbajtje

originale vetë për çdo situatë jetë, duke rritur në këtë mënyrë edhe përmbajtjen që ka pikënisje përdoruesin.

Përmbajtja e paligjshme (racizmi dhe pornografia për të mitur): Përmbajtja që klasifikohet e paligjshme varet kryesisht nga ligjet kombëtare, megjithëse disa lloje përmbajtjesh gjykohen të paligjshme në pjesën më të madhe të vendeve. Megjithatë, përmbajtja e paligjshme është e pranishme dhe mund të gjendet në mënyrë të paqëllimshme ose të vullnetshme nga të rinjtë dhe fëmijët. Vëmendje i duhet kushtuar fëmijëve dhe të rinjve si viktimat të mundshme të përmbajtjes së paligjshme çdo gjë me, për shembull, përmes bërjes dhe publikimit të fotove ose të videove që përbëjnë abuzim me fëmijët.

Mungesa e verifikimit të përmbajtjes Duke u nisur nga fakti që përmbajtja që gjendet në internet shpesh herë është e pa kontrolluar dhe paverifikuar nga një burim i pavarur është e rëndësishme që të rinjtë të mësojnë të lexojnë përmbajtjen me sy kritik dhe jo të marrin si të mirëqenë çdo gjë që thuhet. Përmbajtja e krijuar nga përdoruesi, karakteristikë e Ueb 2, shpesh herë mund të jetë e njëanshme ose e pasaktë. Përdoruesit e rinj duhet të jenë të vetëdijshëm për rreziqet që sjell besimi i menjëhershëm i gjithçkaje që lexojnë online.

Nxitja i dëmit: Në ueb ekzistojnë shumë faqe që nxisin përdoruesit të dëmtojnë veten (faqe që nxisin vetëvrasjen, anoreksinë ose sektarizmin). Me Ueb 2 dhe me rritjen e mundësive për të publikuar përmbajtje nga vetë përdoruesi, është në rritje edhe rreziku i ndeshjes me përmbajtje që nxisin dëmtime. Në mënyrë të veçantë, fëmijët dhe të rinjtë, në shumë raste, nuk janë në gjendje të vlerësojnë në mënyrë realiste rrezikun që shoqëron nga ndjekja e udhëzimeve të dhëna nga këto faqe interneti.

Shkelja e të drejtave të njeriut/shpifja: Në kushtet e anonimitetit në ueb, propaganda kundër disa grupeve të popullsisë ose individëve të caktuar mund të përhapet me lehtësi. Dikush mund të hamendësojë që njerëzit veprojnë në mënyra të ndryshme online, kur ata nuk duhet të përballen me dikë tjetër ose me viktimat në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe, për këtë arsye, ata nuk përballen menjëherë e drejtpërdrejtë edhe me pasojat e sjelljes së tyre. Kështu, rreziku i shkeljes së të drejtave të njeriut dhe i të qenit viktimë e shpifjes është më i madh online se në realitet. Po kështu, përmbajtja shpifëse është e dëmshme për fëmijët dhe të rinjtë, sepse opinioni i tyre mund të ndikohet nga informacione keqinformuese.

Reklamat e papërshtatshme dhe marketingu te fëmijët: Reklama e papërshtatshme nënkupton rrezikun e marrjes së reklamave ose të ekspozimit ndaj reklamave për produkte ose shërbime që janë të papërshtatshme për fëmijët, si për shembull, kirurgjia kozmetike. Sa më shumë informacion që përdoruesit japin për veten (emër, moshë ose gjini) aq më e madhe është mundësia për të marrë reklama dhe kërkesa për të marrë pjesë në lotari. Meqë, në shumë raste, fëmijët nuk janë të vetëdijshëm për pasojat që shoqërojnë çastin kur shtypin emrin e tyre në format ose kutitë e ueb-it, ata janë thëllësisht të rrezikuar. Duke marrë parasysh, shkallën e lartë të përdorimit të celularëve nga fëmijët dhe të rinjtë, i duhet kushtuar vëmendje kanaleve shpesh për përhapjen e reklamave.

Privatësia: Pasi publikohet në ueb, përmbajtja mund të përhapet me shpejtësi nëpër botë dhe të qëndrojë aty pafundësisht. Përdoruesit, veçanërisht fëmijët dhe të rinjtë, nuk janë të vetëdijshëm

për pasojat afatshkurtra dhe afatgjata të publikimit të teksteve dhe fotove për të cilat më vonë do të pendohen. Të dhënat e ruajtura në një server ose platformë mund të gjenden lehtë nga të tjerë dhe nga njerëzit mund të mos e dinë sa të pambrojtura janë të dhënat e tyre vetjake. Për këtë arsye, është e rëndësishme të mbahet parasysh, që kur të përdorin internetin, njerëzit të kuptojnë plotësisht mjedisin në të cilin po punojnë

Shkelja e të drejtës së autorit: Shkelja e kësaj të drejte është një prej rreziqeve që lidhet kryesisht me sjelljen e vetë përdoruesve. Pavarësisht nëse e drejta e autorit është shkelur me dashje ose aksidentalisht, shkelja shihet si mashtrim nga mbajtësi i saj dhe kjo e vë shkelësin përballë përgjegjësisë ligjore.

B. RREZIQET QË LIDHEN ME KONTAKTET ONLINE

Këshillat e dëmshme: Forumet, blogjet dhe fushat e tjera që lidhen me kontaktet e internetit ofrojnë një platformë për shkëmbimin e informacionit dhe të këshillave ndërmjet përdoruesve. Kjo mund të jetë ndihmë e vlefshme, por në të njëjtën kohë mund të lehtësojë kontaktet me këshilltarë të papërshtatshëm, madje edhe të dëmshëm. Rreziku i marrjes së këshillave të dëmshme, veçanërisht për fëmijët dhe të rinjtë, është më i madh në platformat sociale të komunitetit ose në aplikacionet e Ueb 2 sesa në faqet e tjera.

Vjedhja e identitetit: Marrja dhe përdorimi i identitetit elektronik të njerëzve të tjerë (emri përdoruesit dhe password-i) për qëllime të kryerjes së mashtrimeve tregtare ose i mashtrimeve të tjera për qëllime përfitimi quhet vjedhje identiteti. Vjedhja e identitetit është një rrezik në rritje, si rrjedhojë e rritjes së numrit të identiteteve virtuale që shoqëron numrin në rritje të njerëzve online dhe, veçanërisht, të atyre përdorin shërbime të personalizuar.

Vjedhja e parave/të dhënave bankare: Vjedhja e të dhënave bankare është procesi i mbledhjes së detajeve bankare, veçanërisht të Numrave Personale të Identifikimit (PIN) dhe i Numrave të Verifikimit të Transaksioneve (TAN) me qëllim që të zbrazin llogaritë bankare të njerëzve.

Mashtrimi tregtar: Mashtrimi tregtar ndodh kur shitësi pretendon të shesë të mallra dhe shërbime, të cilat pas pagesës, ose nuk tregojnë cilësitë e premtuara ose nuk shkojnë fare tek blerësi. Kjo mund të jetë edhe rezultat i vjedhjes së identitetit ose i të dhënave bankare. Një burim tjetër i mashtrimit tregtar mund të jetë shitja e të shërbimeve digjitale (p.sh. e një melodie për celularin) me çmime të paarsyeshme dhe të pandershme, që lidhet, shpesh, me një nënshkrim në një shërbim për të cilin blerësi nuk ka pasur asnjë qëllim. Në më të shumtën e rasteve përdoruesit (veçanërisht fëmijët dhe të rinjtë) nuk janë të vetëdijshëm për pasojat e kontratave të tilla online.

Grooming (strategjitë e joshjes): Kjo fjalë ka shumë sinonime. Megjithatë, këtu ajo lidhet me pedofilët që përdorin internetin si mjet për të kontaktuar fëmijët dhe të rinjtë duke fshehur identitetin e tyre si të rritur. Shpesh here ata ndërtojnë strategji për t'i bërë fëmijët të kërkojnë miqësi ose familjaritet. Të gjitha fushat e internetit që ofrojnë platforma për kontakte dhe shkëmbime personale ka mundësi të ofrojnë edhe bazat për sulmet për të joshur fëmijët (grooming). Siç e kemi përmendur më parë, telefonat celularë (si pajisje shtesë për të kontaktuar të tjerët dhe për të përdorur rrjetet sociale) duhet të merren shumë seriozisht, sidomos në kushtet kur fëmijët i shohin ato si pjesë të veçantë të jetës së tyre private dhe që, për këtë arsye, në pjesën më të madhe, përdoren prej tyre në kushte privatësie. Pra, me rritjen e teknologjive të komunikimit me anë të celularëve dhe të rrjeteve sociale, është bërë shumë herë më i madh edhe rreziku i rënies pre ndaj strategjive e sulmeve joshëse dhe i pranimit të ftesave të rrezikshme.

Bullizmi: Bullizmi ka qenë gjithmonë pjesë e jetës së njerëzve. Interneti e ka bërë më të thjeshtë bullizmin për shkak të anonimitetit që siguron kjo lloj medie. Fëmijët dhe të rinjtë në rrezik të veçantë janë njëherazi viktimat dhe dhunues. Bullizmi lidhet sa me sjelljen e njërit, po as edhe me sjelljen e të tjerëve. Megjithëse publikimi i përmbajtjeve si fotot fyese përbën veprim bullizmi, kjo dukuri kryesisht lidhet me kontaktet online.

Publikimi i informacioneve personale: Kur ndërtojnë profilin në një platformë sociale të komunitetit, përdoruesit ftohen të zbulojnë informacionin e tyre personal tek komuniteti. Edhe në dhomat e bisedave (chat rooms) dhe në forume përdoruesit mund të zbulojnë të dhënat e tyre personale tek të tjerët, si adresën e banimit ose numrin e telefonit. Të rinjtë, në mënyrë të veçantë, nuk janë në gjendje të parashikojnë pasojat e publikimeve të të dhënave të tyre private. Ata nuk e dinë që edhe një “dhomë bisedimi” (chat room) është një mjedis publik.

Ndërtimi i profilit: Me rritjen e numrit të profileve që një person mund të vendosë në platforma të ndryshme rritet dhe rreziku që të dhënat e tyre personale të publikuara në një platformë të shkrihen me të dhënat e publikuara në platformat e tjera ose t’u jepen dikujt tjetër. Në këtë mënyrë, krijohen profile që të bëjnë të mundur t’i drejtohesh një personi me një përmbajtje, shërbim ose reklamë të padëshiruar. Profilet mund të nxirren nga faqja kur janë publikuar të dhënat personale, por praktika më e rrezikshme është kur profilet e përdoruesve (ose një pjesë e tij) merren nga baza e të dhënave të faqes dhe t’u shiten ofruesit të platformave në palë të treta.

- Është e rëndësishme të dimë çfarë kuptohet me përmbajtje online të dëmshme. Ligjet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut përcaktojnë një numër të pranueshëm kufizimesh të lirisë së shprehjes, veçanërisht kur liria e fjalës hyn në konflikt me të drejtat e tjera. Në shembujt e çështjeve që mund të kufizohen përfshihen ato që lidhen me nxitjen e dhunës, të urrejtjes raciale, të fotove të fëmijëve për qëllime seksi dhe të shpifjeve. Në çdo rast, ligjet ndërkombëtare sqarojnë që kufizimet duhet të jenë të formuluar me kujdes dhe të mbikëqyrura nga gjykatat.
 - Kërkojuni mësuesve të ndajnë me njëri-tjetrin përvoja të tyre ose të miqve të tyre në lidhje me sfidat e përmendura më sipër. Si u përballën me to? Cili ishte rezultati përfundimtar? Cilat qenë mësimet që nxorëm?
- Shqyrtoni vjedhjen e identitetit, vjedhjet monetare ose të të dhënave bankare, shkeljen e të drejtave të njeriut, shpifjen ose ndonjë abuzim tjetër në internet. Përdorni kërkimin ose burimet që ofrohen në kurrikulën e EMI për mësuesit për të identifikuar dhe për të renditur hapat që duhet të ndërmerren dhe karakteristikat e sakta për të cilat duhet të kërkojnë mësuesit për të dalluar kërkesat mashtruese informacion online, faqet mashtruese dhe përmbajtjet që shkelin të drejtat e njeriut/ Cilat janë disa prej përfitimeve nga veprimet bankare dhe tregtare elektronike. Burimet e përdorura për këtë veprimtari duhet të jenë praktike dhe të paraqesin raste reale. Mësuesit duhet të kryejnë këtë veprimtari për të gjitha rreziqet e renditura më sipër.
- Bëni një kërkim online për bollëkun e informacionit mjekësor (ose të kategorive të tjera) që gjenden në internet. A mund që faqet mjekësore t’ju ndihmojnë të diagnostikoni problemet shëndetësore që keni? A është e sigurt të ndërmerrni veprime për shëndetin tuaj, duke u bazuar në këshillën e internetit. Rendisni dhe diskutoni rrugët kryesore për të përcaktuar vërtetësinë dhe autoritetin e një faqeje mjekësore?

- Nëse jeni pjesë e një rrjeti social, bëni një kërkim në Google për emrin tuaj. Sa informacion për ju mund të gjendet në fushën publike? A mund të gjeni informacion për veten të cilin e keni fshirë rrjeti social? Cili prej rreziqeve të përmendura më sipër lidhet e këtë?
- Shkëpusni një pjesë nga Deklarata e Facebook për të Drejtat dhe Përgjegjësitë, neni 2⁷: Ndarja e përmbajtjes dhe informacionit tuaj? (ose nga rrjete të tjera sociale, madje edhe nga programet që vijnë së bashku me kompjuterin tuaj). Në grupe të vogla, analizoni nëse pjesa e shkëputur mund të ketë ndikim në privatësinë ose sigurinë e mundshme të dikujt. Si mund të kontrollojnë përdoruesit përmbajtjen e publikuar për ta online? Analizoni dhe diskutoni bartësit e të drejtës së autorit për disa lloje përmbajtjesh (foto, video etj.) të publikuar në rrjete sociale ose në ueb.
- Shqyrtoni Konventën për të Drejtat e Fëmijës. Ajo përcakton të drejtat bazë të njeriut të cilat fëmijët duhet t'i kenë kudo: e drejta e mbijetesës; e drejta për t'u zhvilluar plotësisht; e drejta për t'u mbrojtur nga ndikimet e dëmshme, abuzimet dhe shfrytëzimi; e drejta për të marrë pjesë tërësisht në jetën familjare, kulturore dhe sociale. A ekzistojnë nene të Konventës që kërkojnë zhvillimin e udhëzimeve të përshtatshme për mbrojtjen e fëmijës nga informacione dhe materiale që mund të dëmtojnë mirëqenien e tij?
- Sipas Raportit 10 të vëzhgimit teknologjik të Bashkimit të Telekomunikacionit Ndërkombëtar, veprimet për të trajtuar shqetësimet që lidhen me privatësinë dhe sigurinë përbëjnë përparësinë absolute për të përmirësuar jetën në botën digjitale dhe në internet. Mungesa e një sigurie të fortë, në mënyrë të pashmangshme paraqet rrezik për të gjitha sistemet dhe proceset që mbështeten në komunikimin elektronik, duke përfshirë edhe median. Siguria e munguar ose e dobët çon në rritjen e rasteve të krimit kibernetik. Ky rrezik është aq serioz sa që ka nxitur krijimin e Partneritetit Shumëpalësh Kundër Rreziqeve Kibernetike, për të nxitur bashkëpunimin ndërkombëtar për rritjen e sigurisë së hapësirës kibernetike. Dr. Hamadoun Toure thotë “Përdorimi i komunikimit nuk ka vlerë nëse nuk garantohen paqja dhe siguria online” dhe shton që ne duhet të shohim botën digjitale si një rezidencë komunitare të kontrolluar, ku përdoruesit *mund të sakrifikojnë disa liri dhe privatësi për më shumë siguri*” .

Megjithatë, shumë aktivistë për lirinë në internet, janë të shqetësuar për ndërhyrjen dhe kontrollin e qeverisë. Po rritet shqetësimi që interneti, në vend të një hapësirë e hapur e interesit publik, po bëhet një hapësirë e mbyllur e kontrolluar që po sundohet gjithnjë e më shumë nga qeveritë dhe korporatat. Mund të ndodhë që, për disa qeveritë dhe bizneset, siguria të jenë shqetësimi më i madh, ndërkohë që ky nuk përbën shqetësim për shumë qytetarë.

- Diskutoni pohimin e mësipërm të bërë nga Dr. Toure. A mendoni që qeveritë duhet të marrin masa për ta bërë më të sigurt botën virtuale. Përse po, përse jo?
- A mendoni që privatësia mund të sakrifkohet deri në një farë mase? Cilat janë disa nga pasojat? Përse mendoni që nuk është e mundur ose e pëlqyeshme. Kërkoni të rregullohet

edhe interneti si TV dhe radio? Çfarë mund të ndodhë nëse interneti do të kontrollohet nga një vend i vetëm ose rajon?

- Bëni një kërkim të shkurtër për disa tipa mjetesh që përdoren për sigurinë në internet, duke bllokuar, filtruar, kontrolluar ligjërisht etj. Diskutoni për përfitimet dhe kufizimet e tyre

- Zgjidhni një faqe të një rrjeti social ose programi që përdorni. Eksperimentoni me një mjedis privatësie. Kërkoni termat *privatësi* dhe *siguri* në “kushtet e përdorimit”. A mendoni që ruajtja e privatësisë është e mjaftueshme për të ndihmuar në shmangien e rreziqeve të përshkruar më sipër. (Shiko rreziqet që lidhen me përmbajtjen e internetit dhe kontaktet)? Cilat janë disa nga pasojat kur vendosni privatësinë në nivelin më të lartë të sigurisë?

MODULI 7: EDUKIMI PËR INFORMIMIN DHE AFTËSITË PËR BIBLIOTEKAT

HYRJE

Mësuesit janë njohur me bazat e EMI në modulën 1 dhe në njësitë në vijim. Qëllimi i këtij moduli është të tregojë edhe aftësitë e tjera të informimit janë elemente thelbësore të EMI.

Moduli thekson ndërtimin e blloqeve që kontribuojnë në edukimin për informim. Shumë prej kurseve përqendrohen më shumë në përhapjen e njohurive sesa në të mësuarit për të mësuar. Megjithatë, rritja e vëmendjes në vlerën e EMI në arsim dhe më gjerë në shoqëri hedh dritë në rëndësinë e edukimit të përdoruesve. Kjo nënkupton:

- të dallosh nevojat për informim
- të gesh dhe të marrësh informacion në mënyrë të efektshme
- të analizosh, të organizosh dhe të vlerësosh këtë informacion për vendimmarrje të veçanta dhe për zgjidhjen e problemeve.

Mësuesit, fillimisht vetë dhe më pas për nxënësit, duhet të fitojnë një grupim kompetencash (njohuri, aftësi dhe qëndrime) për të marrë, për të kuptuar, për të përshtatur, për të krijuar, për të ruajtur dhe për të paraqitur informacion për të analizuar problemet dhe për të marrë vendimet. Këto janë kompetenca që zbatohen në çdo kontekst të të mësuarit dhe të mësimdhënies, qofshin këto në mjedise arsimore, mjedise të përgjithshme pune ose profesioni ose për zhvillim personal. Një mësues i EMI është i aftë të kuptojë mesazhet e informacionit dhe të medias nga burime të ndryshme informimi dhe është i aftë të vlerësojë dhe të përdorë të kuptuarit e tij në mënyrë të përshtatshme për të zgjidhur probleme. Ai ka fituar aftësitë e kërkuara për të punuar me bibliotekën dhe është i aftë të rritë përdorimin e burimeve dokumentare për të mësuar dhe për të shkëmbyer informacion. Mësuesi i arsimuar në fushën e medias dhe të informimit është në gjendje të vlerësojë funksionet e medias dhe të ofruesve të tjerë të informacionit në shoqëri.

Ofruesit e informacionit kryejnë shërbim të rëndësishëm që njerëzit të kenë mundësi të marrin dhe të përdorin informacion dhe në disa raste të ruajnë informacionin e tyre. Njerëzit, përveç medias, përdorin edhe burime të tjera informacioni (lajmërimet shëndetësore, raporte të qeverisë dhe të tjera informacione të ofruara gojarisht, si ato përmes debateve publike ose informale). Këto informacione mund jepen në mënyrë elektronike (debate në TV) ose në seanca të ndryshme ku njerëzit takohen ballë për ballë. Të gjitha këto mund të ndërmjetësohen nga media ose nga njerëzit. Në thelb, EMI përfshin aftësi për të përdorur bibliotekën, për të studiuar, për të kërkuar dhe aftësi teknologjike.

Ky modul përqendrohet në zhvillimin e të kuptuarit dhe të aftësive në edukimin për informimin, edukimin për bibliotekat dhe edukimin digjital për të zgjidhur problemet dhe për të marrë vendime në kontekstin arsimor. Ai synon të aftësojë mësuesit të kuptojnë konceptin e informimit, të edukimit për informim dhe teknologjinë digjitale si dhe marrëdhëniet ndërmjet tyre me qëllim përmirësimin e aftësive për të përdorur burimet e ndryshme të informacionit që

ekzistojnë në botën e sotme. Fitimi i këtyre aftësive do t'u krijojë mësuesve shanse për të mësuarit gjatë gjithë jetës, përmes përdorimit të informacionit që u siguron atyre pjesëmarrje të vazhdueshme në një jetë aktive intelektuale.

TEMA 1- KONCEPTI I EDUKIMIT PËR INFORMIM DHE ZBATIMI I TIJ

Kohëzgjatja 2 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Njohja me informimin dhe edukimin për informim.
- Konceptet kryesore të edukimit për informim.
- Ndikimi i informacionit në shoqëritë e sotme dhe aftësitë e reja.
- Standardet dhe zbatimi i tyre në edukimin për informim.
- Fazat e edukimit për informim.

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në përfundim të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajnë rolin dhe rëndësinë e informimit dhe nevojën për edukimin për informim, aftësitë në fushën e shoqërive të dijes dhe të informimit.
- Të demonstrojnë të kuptuarit e fazave / të elementeve kryesorë të edukimit për informim që zbatohen në të gjitha fushat.
- Të identifikojnë dhe të eksplorojnë burimet e përgjithshme të informimit (të shtypura dhe elektronike)
- Të analizojnë standardet e edukimit për informim
- Të identifikojnë dhe të diskutojnë përdorimet etike dhe të përgjegjshme të mjeteve dhe burimeve të informimit.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Termi “*informim*”, “*informacion*” “*edukim për informim*”, *TIK* dhe “*aftësi kyç*” për shekullin e XXI, po përdoren gjerësisht në diskutimet e sotme në lidhje me shoqërinë e informacionit dhe të dijes. Qytetarët kërkojnë kompetenca të reja (njohuri, aftësi, qëndrime) për të marrë pjesë dhe të kontribuojnë në shoqëri. Të kuptuarit dhe qartësimi i këtyre termave është i nevojshëm përpara përfshirjes në trajnim.

Ç'ËSHTE INFORMACIONI

Diskutoni përkufizimet e mëposhtme:

- “Informacioni është e dhëna që është marrë, është përpunuar, është interpretuar dhe është paraqitur në një formë të përdorshme”.
- “Informacioni është “ai që na ndryshon ne” (Stafford Beer, 1979).
- “Informacioni është ai që arrin të hyjë në vetëdijen e njeriut dhe të kontribuojë në njohuritë e tij” (Blokdiik & Blokdiik, 1987).
- Informacioni nënkupton të dhëna që janë përpunuar në një formë të caktuar, kuptimplotë për marrësin dhe është një vlerë e vërtetë ose e perceptuar si e tillë në kuadrin e një veprimi ose vendimi. (Davis & Olsen 1984).

REFLEKTONI

- Cila është e përbashkëta në përcaktimet e mësipërme?
- A mendoni se ato në të rëndësishme në shekullin kur jetojmë?

Kërkoni përkufizime të tjera

A mund të gjeni përcaktime që ofrojnë një përshkrim më të gjerë të informacionit?

PËRCAKTIMI I EDUKIMIT PËR INFORMIM

Përcaktoni termin “*edukim për informim*”:

- Edukimi për informim është një e drejtë themelore e njeriut në botën digjitale (Deklarata e Aleksandrisë 2005)
- Edukimi për informim është një grupim kompetencash që janë të nevojshme për të identifikuar, për të vlerësuar dhe për të përdorur informacionin në mënyrën më cilësore, më të efektshme e më etike në të gjitha fushat, profesionet dhe punët.
- Edukimi për informim i aftëson njerëzit për të përdorur cilësisht teknologjinë e informimit dhe të komunikimit.

Përcaktoni “*të menduarit kritik*”. Diskutoni për rolin e analizës, të sintezës dhe të vlerësimit të informacionit në të menduarit kritik. Paraqisni një studim rasti kuptimplotës dhe të vlefshëm në kontekstin e jetës së përditshme të nxënësve tuaj.

Fazat/elementet e edukimit për informim përfshijnë:

- Identifikimi/njohja e nevojave për informim.
- Përcaktimi i burimeve të informimit.
- Vendndodhja ose kërkimi për informacion.
- Analiza dhe vlerësimi i cilësisë së informacionit.
- Organizimi, ruajtja ose arkivimi i informacionit.
- Përdorimi i informacionit në mënyrë cilësore, të efektshme dhe etike.
- Krijimi dhe komunikim i njohurive të reja.

Diskutoni, në përgjithësi, fazat/elementet e edukimit për informim. Mësuesit duhet të përgatisin një listë verifikimi të aftësive kyçe të nevojshme për secilën fazë/element të procesit të edukimit për informim;

- Si do të zbatohet kjo në kontekste të ndryshme të zgjidhjes së problemeve?
- Si do të identifikoni dhe të përcaktoni me saktësi nevojat për informacion për të zgjidhur një problem ose për të marrë një vendim? (p.sh. një këshillë financiare për të trajtuar një problem financiar?)

Burimet e informacionit mund të kategorizohen në tre grupime të mëdha: burime të para, të dyta dhe të *treta*. Përshkruani këto burime të informacionit tek mësuesit dhe udhëzoni ata të japin shembuj të burimeve të tilla.

SHOQËRIA E INFORMACIONIT DHE E DIJES

Mënyra si funksionon bota e sotme ka ndryshuar pa masë. E shtyrë nga rritja e shpejtë teknologjike, informacioni dhe dija janë bërë motori i jetës ekonomike, sociale, politike dhe kulturore dhe, për këtë arsye, flasim sot për të ashtuquajturën *shoqëri të informacionit dhe të dijes*.

- Kryeni një kërkim në bibliotekë ose në internet në lidhje me termin “shoqëri e informacionit”. Përshkruani konceptin që qëndron në themel të shoqërisë së informacionit. Diskutoni rëndësinë e këtij konceptimi për jetën dhe të mësuarit në kohën e sotme. Kryeni një detyrë të ngjashme për termin “Shoqëri i dijes”. Cilat janë ngjashmëritë që vini re në përmbajtjen e këtyre termave (nëse arrini të dalloni)?

- Kërkoni nga mësuesit, që duke u bazuar në njohuritë e tyre, të shkruajnë çfarë ata mendojnë se përfshihet në edukimin për informimin, duke përfshirë këtu edhe aftësitë për bibliotekat. Ata duhet të rendisin pesë arsye përse këto aftësi i vlerësojnë të rëndësishme për mbijetesën e tyre shoqërinë e informacionit.
- Kërkoni nga mësuesit të ndërtojnë një diagram me shpjegimet përkatëse që përshkruajnë marrëdhënien ndërmjet informacioni, shoqërisë së informacionit, TIK, mbingarkesën informative dhe edukimin për median dhe informimin.
- Diskutoni me mësuesit si ndryshon/rritet niveli i edukimit për informim gjatë jetës sonë, veçanërisht si rrjedhë e arsimimit dhe e niveleve profesionale (në kuadrin e të mësuarit gjatë gjithë jetës). Diskutoni ciklin prodhues të informacionit dhe të dijes. Analizoni rolin, funksionet dhe përgjegjësitë e ofruesve të informacionit në shoqëri. Diskutoni si zhvillohen aftësitë e edukimit për informim përmes TIK.
- Përshkruani çfarë e bën një nxënës, të arsimuar në fushën e informimit.
- Tregoni se si ngjashmëritë dhe ndryshimet në mënyrën e krijimit të llojeve të ndryshme të informacionit, karakteristikat e tyre të përbashkëta dhe përdorimet e vlerën e tyre për shëndetin, mirëqenien në shoqërinë civile, në sektorin e arsimit, për punë dhe për veprimtarinë ekonomike.
- Bëni një kërkim dhe debatoni në lidhje me çështjet e mëposhtme:
 - Informacioni është një ndihmesë për një veprim ose vendimmarrje dhe jo thjesht për të transferuar një ide.
 - Sigurimi dhe përdorimi i një informacioni është një burim i fuqishëm pushteti dhe kontrolli në shoqëri
 - A ka nevojë edukimi për informimin aftësi të veçanta nga ato të TIK? Për shembull, a mund të arsimohet një person në fushën e edukimit për informim në mungesë të TIK?
- Diskutoni qëndrimet e ndryshme kulturore ndaj informacionit.
 - Si shihet dhe vlerësohet informacioni në shoqërinë tuaj?
 - Si krahasohen pikëpamjet në informacionet e shtypura në gazetata kryesore) me ato të krijuara nga media elektronike?
 - Cila është marrëdhënia ndërmjet informacionit dhe pushtetit si dhe ndërmjet medias së shtypur dhe asaj digjitale.

- Cili është identiteti i personit ose i personave që qëndrojnë pas informacionit.
- A është e rëndësishme të dihet ky informacion dhe përse?

Ftoni mësuesit të ndjekin veprimtaritë e mëposhtme:

- Vlerësoni vlerën e informacionit nga media e shtypur (gazeta, revista) dhe koston që shoqëron ruajtjen, tërheqjen dhe përdorimin e tij. Trajtimi duhet të përfshijë edhe çështjet në vijim: vlerën e informacionit të bazuar në përfitimet që ai krijon, vlerën e vërtetë të informacionit që bazohet në gatishmërinë e gjetjes ose jo të tij dhe pasojat për përdoruesit në rastet kur ky informacionit mungon.
- Si lidhen aftësitë e edukimit për informim me luftën kundër sëmundjeve, rritjes së mundësive të punësimit ose me përmirësimin e praktikave pedagogjike të mësuesve në klasë?
- Duke përdorur internetit ose bibliotekën e shkollës identifikoni një problem ose një çështje për të shqyrtuar në një nga fushat: edukimi qytetar, shkenca natyrore, shkenca sociale, histori ose gjeografi. Paraqisni rezultatet e kërkimit tuaj në PPP. Pas prezantimit, reflektoni për çështjet e mëposhtme:
 - Si i përzgjedhët atë që dëshironit të paraqisnit nga larmia e madhe e informacionit që ekziston në lidhje me këtë çështje?
 - Cili është informacioni që do të dëshironit të kishit për këtë qëllim por nuk mundët ta siguronit?
 - Si ndikoi kjo në paraqitjen tuaj?
 - A e shndërruat informacionin që morët për ta përdorur në kontekstin tuaj të veçantë?
 - Si dhe përse?

TEMA 2: MJEDISI I TË MËSUARIT DHE EDUKIMI PËR INFORMIM

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Udhëzim me 6 hapa për zgjidhjen e problemit
- Përdorimi i bibliotekave
- Mjedisi i të mësuarit dhe ofruesit e informacionit

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në përfundim të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajnë ndryshimet ndërmjet transmetimit të informacionit dhe informimit për të mësuar.
- Të përshkruajnë dhe të tregojnë aspektet kyçe të organizimit të informacionit, p.sh duke përdorur skemat e klasifikimit për vendndodhjen e informacionit dhe të njohurive (p.sh. klasifikime përmblendhëse në biblioteka, treguesit, abstraktet, bibliografitë, bazat e të dhënave etj.).
- Të përdorin bibliotekën në mënyrë të efektshme për të mësuar, për të vlerësuar mundësitë që paraqet një bibliotekë për të kërkuar për një çështje të caktuar.
- Të zbatojnë metodën prej 6 hapash për zgjidhje problemesh me informacionin.

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

- Kërkoni nga mësuesit të shqyrtojnë kuadrin prej 6 hapash për edukimin për informim dhe për zgjidhjen e mirinformuar të problemeve:
 1. **Përcaktimi i detyrës:** përcaktoni problemin e informimit dhe nevojat për informim.
 2. **Strategjitë për kërkimin e informacionit:** përcaktoni të gjitha burimet e mundshme dhe përzgjidhni burimet më të mira.
 3. **Gjeni vendndodhjen dhe pikën e kontaktit/hyrjes:** përcaktoni burimin dhe gjeni informacionin në këto burime.
 4. **Përdorimi i informacionit:** kushtohuni (lexoni, dëgjoni, shikoni, prekni) dhe nxirrni informacionin që ju intereson.

5. **Sinteza:** organizoni informacionin nga burime të ndryshme dhe paraqiteni atë.

6. **Vlerësimi:** gjykoni produktin (cilësinë) dhe procesin (efektivitetin).

- Krahasoni këtë me ciklet e taksonomive të tjera të informacionit, të tilla si taksonomia e rishikuar e Blumit për edukimin për informim. A jeni dakord me 6 hapat që formojnë elementet kryesorë të edukimit për informim? Nëse jo, çfarë do të shtoni dhe përse? Në realitet, a mendoni që këto ndjekin një radhë të pastër të njëpasnjëshme, si edhe paraqitet në skemë?
- Udhëzoni mësuesit nëpër secilën fazë të procesit të zgjidhjes së problemit të informimit, në tabelën më poshtë dhe siguroni që ata të shpenzojnë kohë të mjaftueshme për të trajtuar të gjitha temat/çështjet që përfshihen në tabelë.
- Zgjidhni një gazetë në formatin e shkruar ose elektronik në bibliotekën e shkollës ose të qytetit që të trajtojë probleme të arsimit (edukimi i mësuesve, arsimi special, arsimi krahasues etj.) Identifikoni një çështje për të cilën dëshironi të mësoni më shumë në këtë gazetë. Përmbliidhni gjetjet tuaja në një artikull. Sa i dobishëm ishte informacioni për praktikën tuaj profesionale si mësues? A mund të zbatohet ky informacion në kontekstin tuaj? Nëse po, si do ta përdornit këtë informacion?
- Takohuni me kolegë, bibliotekarë të shkollës suaj etj. dhe diskutoni aftësitë për informimin që duhet të kenë mësuesit për të rritur përdorimin e bibliotekës. Vendosni disa detyra për të përfshirë nxënësit në përdorimin e plotë të burimeve që gjenden në bibliotekë dhe kërkoni atyre të krahasojnë informacionin që morën në të me ato që morën nga burime të tjera (p.sh. internet) dhe të vlerësojnë dobinë e tyre në këndvështrimin e detyrës së dhënë.
- Vlerësoni mjedisin e shkollës në lidhje me nevojat për edukimin për informim dhe shkruani rekomandime të veçanta që do të rrisnin nivelin e arsimit në fushën e informimit.
- 6 hapat dhe zgjidhja e problemit të informimit: përdorni burime informacioni në një bibliotekë për të eksploruar një çështje aktuale (p.sh. e drejta e votës, demokracia etj.) zbatoni procesin 6 hapash.
- Përdorni teknologjinë për të marrë një informacion për një çështje ose temë në interesin tuaj dhe paraqiteni informacionin në një tabelë ose në formën e një grafiku. Krahasoni

sasinë, cilësinë dhe dobishmërinë e informacionit nga burimet e bibliotekës me ato të marra nga internet.

- Shkruani një ese për mënyrën si përdorimi i radios ose i teknologjisë së telefonisë së lëvizshme po ndryshon pamjen e krijimit të informacionit dhe përdoreni në vendin tuaj. Përmbliidhni gjetjet tuaj në një prezantim PPP.

KUADRI 6 HAPASH PËR EDUKIMIN PËR INFORMIM DHE PËR ZGJIDHJEN E PROBLEMIT TË INFORMIMIT.

HAPAT	TEMAT / ÇËSHTJET
Hapi I Përcaktimi i nevojave ose i problemeve për informim	<p>Çfarë dëshiroj të gjej? Cili është problem që dëshiroj të zgjidh? A e kuptoj natyrën e problemit ose të çështjes në kërkim? A mund të përcaktoj qartë nevojat e mia për informacion ose problemet? Sa njohuri paraprake zotëroj për çështjen në fjalë? Sa informacion tjetër më duhet për çështjen që më intereson?</p>
Hapi II Strategjitë e kërkimit të informacionit	<p>Sa kohë kam për të gjetur informacionin? Ku duhet të kërkoj për këtë informacion? Mësuesit duhet të drejtohen si burimet më të mira të informacionit për disa lloje të veçanta informacioni dhe përsë. Në varësi të kontekstit, këtu mund të përfshihen:</p> <p>Burimet e para, të cilat janë burime origjinale, ku informacioni nuk interpretohet, të tilla si raporte kërkimesh, fatura shitjesh, fjalime, emaile, vepra origjinale, dorëshkrim, foto, ditarë, letra personale, Burimet e dyta të cilat ofrohen nga ofruesit e informacionit ku informacioni është interpretuar, analizuar ose përmbledhur paraprakisht (librat shkollorë, revista interpretime etj.) Burimet e treta, të cilat përfshijnë hartime, tregues ose burime të tjera të organizuara (abstrakte, bibliografi, manual, enciklopedi, kronologji, bazë të dhënash etj.)</p> <p>A kërkoj unë në bibliotekën fizike, internet (duke përfshirë libraritë digjitale, muze, arkiva) Ku të kërkoj për ndihmë?</p>
Hapi III Gjeni vendndodhjen dhe pikën e kontaktit/hyrjes	<p>Mësuesit duhet të udhëzohen si të kërkojnë në mënyrë të efektshme informacionin në burimet e përmendura në Hapin II. Këtu përfshihen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Këshilla për kërkim në internet, duke përfshirë edhe kërkimin e përgjithshëm dhe kërkimin e specializuar në një fushë të përcaktuar (nxënësit, vendin); të kuptuarit emrat e fushave (qeveria, edukimi, organizata etj.) dhe kërkimin në faqet akademike. 2. Përdorimi i treguesve dhe tabelave të përmbajtjes në një libër dhe kërkimi në fushën e dokumenteve pdf. 3. Përdorimi i bibliotekave (kërkimi në katalogët e bibliotekave, periodikëve, treguesve, abstrakteve, referencave etj.) 4. Kërkimi në baza të dhënash; këshilla për kërkim në data baza (fjalë kyçe, identifikimi i sinonimeve ose variacioneve të tyre, kërkimi përmes në subjekti, emri, autori, kombinimi fjalësh kyçe, shkurtime fjalësh, botime etj.
Hapi IV Vlerësimi kritik	<p>Vlerësimi i kriterëve të nevojshme për të vlerësuar/vlefshmëria dhe besueshmëria, vërtetësia ose cilësia e informacionit nga librat, uebsajtet, burime të tjera online etj.</p>
Hapi V Sinteza	<p>Cila është teza? Cila është teza ime? Si lidhet kjo me problemin që dëshiroj të zgjidh? Si të organizoj në mënyrë të efektshme informacionin që më intereson na burime të ndryshme? Si ta paraqes informacionin? Cilat janë mjetet që kam në dispozicion? Për çfarë mjetesh kam nevojë?</p>

<p>Hapi 6 Përdorimi, shkëmbimi dhe e përhapja e informacionit</p>	<p>Zbatimi i informacionit që kam gjetur për të zgjidhur problemin tim</p> <p>Gjurmimi i burimeve, duke përdorur bibliografitë, referimet etj.</p> <p>Mjetet për shkëmbimin, përhapjen dhe bashkëpunimin me të tjerët që kanë nevoja ose probleme të ngjashme me informimin (dokumentet Google, wikis etj)</p> <p>Të kuptuarit e të drejtës së autorit dhe plagjiatura.</p>
--	---

TEMA 3 EDUKIMI PËR INFORMIMIN DIGJITAL

Kohëzgjatja 3 orë

ÇËSHTJET KRYESORE

- Natyra e informacionit online
- Ndërtimi dhe programet e kompjuterit
- Ligjet për të drejtën e autorit. Mbrojtja e programeve kompjuterike dhe e të dhënave elektronike
- Shërbimet digjitale, duke përfshirë përkthimin e makinës, transkriptimi tekst audio
- Të mësuarit përmes internetit
- Ruajtja digjitale dhe formatet digjitale

OBJEKTIVAT E TË MËSUARIT

Në fund të kësaj njësie mësimore, mësuesit duhet të jenë të aftë:

- Të përshkruajnë ndryshimin ndërmjet analogut dhe digjitalit, duke përfshirë krijimin, transportimin, shpërndarjen dhe fazat e ruajtjes së informacionit digjital.
- Të përdorin zotësitë bazë të mjeteve produktive për përpunimin në word, ruajtjen e dokumenteve, hyrjen nga burime të largëta dhe komunikimin ndërpersonal.
- Të përdorin teknologjinë e informacionit për të ripërcaktuar shumë aspekte të përvojës së tyre akademike dhe personale.
- Të zbatojnë ligjet e të drejtës së autori, duke përfshirë edhe krijimin e licencave të përgjithshme ose të të drejtës së autorit.
- Të kërkojnë online duke përdorur teknikat e përshtatshme (motorët e kërkimit etj.)
- Të përshkruajnë rolin e ofruesve të informacionit biblioteka, muze, arkiva në ruajtjen e informacionit digjital)

QASJE PEDAGOGJIKE DHE VEPRIMTARI

Ruajtja e informacionit në formate digjitale, e bën të mundur arritjen e tij përmes përdorimit të mjeteve të ndryshme nga ato të informacionit analog. Kjo hyrje fleksibël e rrit rëndësinë e digjitalizimit, sikurse nënvizon nevojën për aftësi digjitale që duhet të mësohen krahas aftësive për informim. Në thelb, edukimi digjital përfshin analizën, vendndodhjen, organizimin,

vlerësimin, krijimin dhe përdorimin e informacionit duke përdorur teknologjinë digjitale. Diskutoni përparësitë e pasjes së informacionit në formatin digjital (transmetimin ruajtjen, kërkimin, përpunimin efektiv etj.)

Nëse mësuesit kanë njohuri të kufizuara ose aspak njohuri për kompjuterët dhe programet e tyre, planifikoni disa seanca laboratorike fizike ose virtuale). Mësuesit duhet të njihen me bazat e kompjuterit, të programeve, rrjeteve dhe serverave. Kjo duhet të përfshijë edhe aftësitë për të përdorur tastierën, mausin, të shtypurit etj. Mësuesit duhet të njihen me bazat e programeve të hapura dhe me kosto të ulët. Mësuesit duhet të pajisen me një listë programesh dhe pajisje kompjuterike. Kërkoni nga mësuesit që në internet të kërkojnë për dy shembuj të programeve që janë burime të hapura dhe kompjuter me kosto të ulët që kanë funksione të ngjashme me mjetet e përzgjedhura. Vlerësoni në mënyrë kritike përparësitë dhe mangësitë e secilit.

VEPRIMTARI

- Kërkoni në internet dhe në burime të tjera online, të tilla si bazat e të dhënave dhe bibliotekave elektronike për të mbledhur informacion për një çështje të caktuar për kërkim. Reduktoni burimet e informacionit në përputhje me qëllimin tuaj të kërkimit. Kërkoni për fjalë kyçe ose lidhëza vepruese (dhe, ose edhe) dhe përcaktoni cila funksionon më mirë.
- Prodhoni një plan veprimi ose një numër veprimtarish për të përfshirë nxënësit në përdorimin e burimeve të larmishme të medias digjitale, për të përgatitur një projekt, vlerësim ose detyrë shtëpie. Diskutoni për tiparet e ofruara nga teknologjitë e reja që njerëzit me aftësi të kufizuara të mund të përdorin informacionin digjital (hyrja në faqe dhe krijimi i dokumenteve digjitale në formate të përdorshme).
- Studioni në internet një faqe të përdorur për të ofruar kurse për trajnimin e mësuesve ose për programe të tjera arsimore. Shikoni si është organizuar dhe si mundësohet ky informacion. Cilat janë burimet e informacionet digjitale online që përdoren? Si integrohen burimet digjitale me materialet e kursit? Ushtroni me përdorimin e kësaj faqeje dhe diskutoni sa e dobishme mund të jetë ajo për të mësuarit dhe cilat janë kufizimet. Diskutoni përparësitë dhe mangësitë.

- Vizitoni një faqe wiki arsimore dhe analizoni mënyrë si ajo e ofron kurrikulën. Ndërtoni një faqe të tillë për një çështje arsimore (përmirësimi i aftësive bazë të leximit dhe numërimit në moshën e vogël shkollore). Diskutoni për një detyrë për trajnimin e mësuesve në këtë faqe dhe vlerësoni përfitimet dhe kufizimet e ndarjes së informacionit duke përdorur këtë platformë. .
- Eksperimentoni shkrimin e një blog për një temë të caktuar që lidhet me arsimin në vendin tuaj. Kjo duhet të jetë një çështje e interesit dhe ndjeshmërisë së përbashkët (përmirësimi i hyrjes në arsimin bazë e të mesëm të shtresave më të varfra të shoqërisë, rritja e larmisë së rrugëve për të përfituar informacion për nxënësit e shkollave të mesme me qëllim që të përmirësohet cilësia e të mësuarit e tyre; përse të varfrit po bëhen më të varfër në një kohë kur rritet informacioni dhe dija etj.)
- Diskutoni me nxënësit për informacionet digjitale që ata mendojnë se duhet të ruhen. Cilat janë kriteret për përzgjedhjen dhe zgjidhjet teknike në dispozicion dhe si mund të sigurohet qëndrueshmëria. Cilat janë disa aspekteve të tjera që lidhen me çështjen e ruajtjes.
- Identifikoni instrumentet ndërkombëtare që shërbejnë për ruajtjen e informacionit (Karta e UNESCO për Ruajtjen e Trashëgimisë Digjitale, arkivimi digjital dhe udhëzimet e ruajtjes)
 - Vizitoni këtë faqe
 - Diskutoni rëndësinë e ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë dokumentare në kuadrin e një tragjedie/fatkeqësie natyrore, tërmeti etj.
 - Pyesni nxënësit për rëndësinë e arkivimit dhe të mënyrës së realizimit të tij.